

Anderere regelgeving, ander beleid: andere identiteit

**Een vergelijkende studie naar 'Citizen
Initiatives for Global Solidarity' in Vlaanderen,
Frankrijk en Nederland**

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
2	Methodologie	6
3	Citizen Initiatives for Global Solidarity	10
3.1	De mensen achter de CIGS	10
3.1.1	Socio-demografie	10
3.1.2	Aanleidingen en motieven	11
3.1.3	Inzet	12
3.2	Organisatie kenmerken	13
3.2.1	Aantal CIGS - een veranderend landschap	13
3.2.2	Omvang van de organisaties	15
3.2.3	Inkomstenbronnen	16
3.2.4	Informeel karakter	18
4	CIGS in het Globale Noorden: hoe beleid ertoe doet	19
4.1	Activiteiten in het Globale Noorden: wat en waarom?	19
4.1.1	Type activiteiten	19
4.1.2	Redenen om (geen) activiteiten in het Globale Noorden te organiseren	23
4.2	Hoe het beleid ertoe doet	25
5	CIGS in het Globale Zuiden	28
5.1	Waar werken CIGS?	28
5.2	Wat doen CIGS?	29
6	Positie in het veld: hoe wet- en regelgeving ertoe doet	31
6.1	Nederland	31
6.2	Vlaanderen	33
6.3	Frankrijk	36
7	Tot slot: een landentypologie	39
	Referenties	43
	Bijlagen	45
	Bijlage A	45
	A.1 Lijst van geïnterviewden	45
	A.2 Lijst van organisaties die de vragenlijst hebben verspreid	45
	Bijlage B Stellingen focusgroep-discussies	46

Dankwoord

Deze studie is het resultaat van de bijdrage van velen. Wij zijn alle organisaties en personen die hun kennis en ervaring met ons hebben gedeeld, zowel tijdens interviews en focusgroep-discussies als door het invullen van onze vragenlijst, zeer dankbaar. Wij danken ook de provincie West-Vlaanderen, de provincie Oost-Vlaanderen, 11.11.11/4de Pijlersteunpunt, La Gulde en stichting Wilde Ganzen voor de financiële en niet-financiële steun aan het onderzoek. Wij danken Partin, EUDiF en Vastenactie en verschillende Vlaamse steden en gemeenten voor de toegang tot hun netwerk. Veel dank ook aan onze stagiairs Marit Lamers, Siem Bouwmeister & Clémence Honings en onderzoekers Carine Viry & Lau Schulpen voor hun medewerking in verschillende stadia van de studie. Ten slotte heeft deze studie enorm geprofiteerd van de steun van de studenten van de postgraduaatopleiding 'Duurzame Ontwikkeling' van de hogeschool Howest/Vives en de programmacoördinatoren Kurt Debaere en Inge Vanderstraeten.

1 Inleiding

Het terrein van de internationale ontwikkelingssamenwerking evolueert voortdurend naarmate de ontwikkelingsdoelstellingen worden herzien, de maatregelen worden aangepast en nieuwe ontwikkelingsactoren opduiken. In het verleden waren er hoofdzakelijk drie soorten ontwikkelingsactoren te onderscheiden: bilaterale donoren, multilaterale organisaties - zoals de Wereldbank en de Verenigde Naties - en niet-gouvernementele organisaties (NGOs). Deze worden "gevestigde ontwikkelingsactoren" genoemd. In de loop der tijd is geconstateerd dat de wereld van ontwikkelingssamenwerking zich uitbreidde en diverser werd doordat nieuwe traditionele donoren (bijvoorbeeld Bulgarije als bilaterale donor) en niet-traditionele actoren, waaronder particuliere stichtingen, particuliere ontwikkelingsinitiatieven en bedrijven opkwamen (Richey en Ponte, 2014; Kinsbergen, 2014).

In deze studie zoomen we in op een van deze niet-traditionele donoren: in het Globale Noorden gevestigde, kleinschalige, door burgers geleide (meestal) vrijwillige ontwikkelingsorganisaties. Deze worden hier aangeduid als "Citizen Initiatives for Global Solidarity" of CIGS^{1,2}. In verschillende landen in het Globale Noorden is het aantal CIGS sinds medio 2000 toegenomen als gevolg van macroprocessen zoals globalisering en individualisering. Volgens de schattingen van Pollet et al. (2014) hebben West-Europese landen waarschijnlijk tussen de 100.000 en 200.000 CIGS. CIGS zijn dan ook een steeds prominentere speler in het maatschappelijk middenveld in veel landen in het Globale Noorden, maar zijn vaak onopgemerkt of niet erkend gebleven door beleidsmakers, gevestigde ontwikkelingsactoren en academici in het veld. Hun toenemend aantal gaat gepaard met een toegenomen belangstelling van zowel de academische wereld als de beleidswereld en de praktijk.

Sinds medio 2000 heeft, naast de toegenomen belangstelling van de gevestigde actoren, een groeiend aantal studies over CIGS bijgedragen tot een beter begrip van de rol en de identiteit van CIGS. Tot dusver waren de meeste van deze studies echter toegespitst op één land, waarbij CIGS vanuit één bepaald land in het Globale Noorden werden bestudeerd. Verschillende conferenties en netwerkevenementen waaraan onderzoekers, CIGS-ondersteunende organisaties en CIGS-vertegenwoordigers zelf hebben deelgenomen, hebben aanzienlijke verschillen in termen van identiteit en positionering van CIGS aan het licht gebracht. Tot dusver

---

¹ In hoofdstuk 2 van dit verslag staan de precieze criteria om als CIGS te worden aangemerkt.

² In Nederland worden CIGS gewoonlijk aangeduid als 'Particuliere Initiatieven'. In Vlaanderen worden CIGS 'Vierde Pijler organisaties' genoemd. In Frankrijk wordt naar CIGS verwezen als 'Associations de Solidarité Internationale' (ASI), en als organisaties die 'Microprojets' (kleine projecten) initiëren en/of ondersteunen.

is geen systematisch begrip van deze verschillen, noch van hun oorsprong en implicaties, bereikt of onderzocht.

Tijdens de COVID-19 pandemie is een eerste poging gedaan om een vergelijkende studie te ontwerpen (Kinsbergen et al., 2020). Met de gegevens konden voor het eerst de verschillen tussen CIGS in verschillende landen in kaart worden gebracht. De bevindingen bevestigden dat een vergelijkende aanpak ons in staat zou stellen ons inzicht in de rol van CIGS verder te verdiepen in een mate die onmogelijk is voor studies per land.

In samenwerking met een aantal CIGS-ondersteunende organisaties in België (Vlaanderen), Frankrijk en Nederland is een begin gemaakt met een Europese studie naar CIGS. In dit rapport presenteren we de bevindingen van de eerste fase van de studie (2021-2022), die zich richt op de identiteit van CIGS en hun rol en positie in het land waar zij zijn gevestigd (in het Globale Noorden). Voortbouwend op de bevindingen van fase I, zullen in de tweede fase (2022-2023) hun rol, positionering en relaties in het Globale Zuiden worden bestudeerd.

Wij beginnen dit verslag met een systematische analyse van de overeenkomsten en verschillen tussen CIGS. Vervolgens proberen wij tot een eerste begrip te komen van de oorzaken van de verschillen en analyseren wij de implicaties daarvan voor de rol van de CIGS binnen internationale ontwikkeling. Het verslag eindigt met een landentypologie op basis van de organisatorische kenmerken van de CIGS. Naast het bevorderen van het academisch debat over CIGS door een vergelijkend perspectief te bieden, zal dit grotere inzicht de maatschappelijke organisaties die CIGS ondersteunen in staat stellen hun dienstverlening af te stemmen op hun verschillende identiteit en rol. Deze typologie zal het ook mogelijk maken om in fase II van de studie te onderzoeken of en hoe de identiteit van CIGS hun rol in het Globale Zuiden beïnvloedt. Aangezien zowel ondersteunende organisaties als academici diversiteit in CIGS erkennen, besteden we specifieke aandacht aan twee groepen: (1) CIGS met jonge leden, en (2) CIGS opgericht door mensen met een migratie achtergrond. In het volgende hoofdstuk lichten we deze twee groepen nader toe.

De Radboud Universiteit, als toonaangevende universiteit op het thema CIGS, was verantwoordelijk voor de uitvoering van de studie. Deze studie werd uitgevoerd in nauwe samenwerking en met de steun van meerdere maatschappelijke en overheidsactoren uit Vlaanderen (11.11.11/4de Pijlersteunpunt, de provincie Oost-Vlaanderen en de provincie West-Vlaanderen), Frankrijk (La Guilde) en Nederland (stichting Wilde Ganzen), waarvan sommige lid zijn van het "Research & Action Network on European Citizen Initiatives for Global Solidarity"³. Medewerkers van deze ondersteunende organisaties verschaften de onderzoekers toegang tot

---

³ Binnen dit netwerk zijn momenteel maatschappelijke organisaties uit negen Europese landen actief, en het is de bedoeling dit netwerk de komende jaren verder uit te breiden. Het netwerk is voortgekomen uit de twee eerste edities van de Europese conferentie (2014 en 2019). Zie voor een overzicht van de deelnemende organisaties: <http://europeanetworkforcigs.eu/members/>. De Radboud Universiteit is als academische partner bij het netwerk betrokken.

CIGS en sleutelinformanten in hun respectieve landen en deelden hun eigen ervaringen⁴. De ondersteunende organisaties boden ook medefinanciering voor het onderzoeksproject. In dit verslag verwijzen wij naar de bovengenoemde organisaties als "ondersteunende organisaties"⁵. Hoewel het onderzoek in nauwe samenwerking met hen plaatsvond, werden de normen omtrent academische integriteit te allen tijde in acht genomen en werd de onafhankelijkheid van het onderzoek door alle betrokken partijen gewaarborgd en gerespecteerd.

Het verslag is als volgt opgebouwd: in het volgende hoofdstuk (hoofdstuk 2) wordt de voor de gegevensverzameling gebruikte methodologie uiteengezet, gevolgd door de analyse van de bevindingen, die over vier hoofdstukken is verdeeld: respectievelijk de karakterisering van de CIGS (hoofdstuk 3), hun rol in het Globale Noorden (hoofdstuk 4), hun rol in het Globale Zuiden (hoofdstuk 5) en hun positionering (hoofdstuk 6). Het laatste hoofdstuk (hoofdstuk 7) sluit het verslag af met een "landentypologie".

---

⁴ Dit alles is gebeurd in overeenstemming met de Europese Algemene Verordening Gegevensbescherming.

⁵ Wij danken alle ondersteunende organisaties voor hun steun tijdens de gegevensverzameling en het feedbackproces.

2 Methodologie

De studie maakte gebruik van een gemengde onderzoeksopzet, waarbij vragenlijstgegevens, focusgroepdiscussies en interviews met sleutelpersonen werden gecombineerd. De gegevensverzameling werd uitgevoerd in nauwe samenwerking met de partnerorganisaties en vond plaats tussen oktober 2021 en mei 2022.

Voor de definitie van CIGS in dit huidige onderzoek bouwen wij voort op eerdere studies en definiëren wij hen als: (1) een groep mensen, (2) die op directe wijze (3) steun verlenen aan een of meer ontwikkelingslanden. Zij zijn (4) kleinschalig en hebben (5) een vrijwillig karakter. Kleinschaligheid werd op twee manieren geïnterpreteerd: de organisatie heeft minder dan 20 vaste personeelsleden of een jaarlijks budget van minder dan 1 miljoen euro. Het vrijwillige karakter werd gedefinieerd op basis van een bovengrens van 20% betaalde leden die leiding geven aan de organisatie (Kinsbergen, 2014, p. 57).

De studie begon met een analyse van relevante secundaire gegevens, zoals rapporten, wetenschappelijke artikelen en beleidsdocumenten. De primaire gegevensverzameling begon met de verspreiding van een elektronische vragenlijst onder de CIGS om inzicht te krijgen in de belangrijkste kenmerken van de organisaties en de achtergronden en motieven van de leden. De vragenlijst werd via e-mail, nieuwsbrieven en sociale media verspreid door het onderzoeksteam en de ondersteunende organisaties. Voor Nederland werd ook gebruik gemaakt van een eerder ontwikkelde database van Nederlandse CIGS van de Radboud Universiteit. In de uitnodigingsbrief bij de vragenlijst werden de ontvangers verzocht de vragenlijst te laten invullen door de oprichter en/of een belangrijk lid⁶. In de vragenlijst werden voornamelijk vragen gesteld over de organisatie, maar er werd ook enige socio-demografische informatie verzameld over de individuele respondent die de vragenlijst invulde; wij noemen deze persoon de "deelnemer". 1436 individuele organisaties namen deel aan de vragenlijst, waarvan er 942 de vragenlijst volledig invulden. Van deze 942 organisaties voldeden er 788 aan de bovengenoemde criteria en werden dus aangemerkt als CIGS. Van deze 788 organisaties verstrekten sommige geen informatie voor alle vragen, waardoor de totale respons (n^7) afhankelijk van de geanalyseerde informatie varieert tussen 736 en 788. De kenmerken van de organisaties en hun leden zijn samengevat in tabel 2.1. De analyse van de via de vragenlijst verzamelde gegevens gebeurde door middel van een combinatie van kruistabellen, ANOVA, t-toetsen en niet-parametrische tests, waaronder Kruskal-Wallis en Mann-U-Whitney, afhankelijk van de verdeling van de gegevens. Indien de gegevens geen

---

⁶ Hoewel de meeste CIGS geen op leden gebaseerde organisaties zijn, gebruiken wij de term "lid" om te verwijzen naar het vrijwillige of betaalde personeel van de CIGS.

⁷ Er is besloten ook de antwoorden mee te nemen van deelnemers die de enquête niet volledig hebben ingevuld. Als gevolg van ontbrekende antwoorden op enquêtevragen (item non respons) kan het aantal antwoorden (n) per vraag enigszins verschillen. Indien relevant wordt de aangepaste "n" gerapporteerd.

normale verdeling vertoonden, hebben wij de mediaanwaarden (in plaats van gemiddelden) gerapporteerd om een volledig beeld van de gegevens te geven. Het gebruik van gemiddelden voor gegevens met veel uitschieters (of die scheef zijn) leidt tot waarden die ofwel te groot ofwel te klein zijn en daarom niet representatief zijn voor de totale gegevens.

	Alle landen	Vlaanderen	Nederland	Frankrijk
Leeftijd (M)	65.1	63.3 ^a	66.3 ^b	61.7 ^a
Religieus (%)	39.5 (n=292)	35,8 ^a (n=52)	40,9 ^a (n=214)	36,2 ^a (n=25)
Vrouwelijk (%)	39.9 (n=296)	47,3 ^a (n=70)	36,5 ^a (n=191)	50,7 ^a (n=35)

Tabel 2.1 Beschrijvende statistieken van de deelnemers aan de vragenlijst

* Opmerking. Elke letter geeft een subset van landencategorieën weer die niet significant van elkaar verschillen op 0,05-niveau. De resultaten zijn berekend met behulp van de functie Crosstabs in SPSS. Bijvoorbeeld, voor de categorie leeftijd verschillen zowel Frankrijk als Vlaanderen significant van Nederland.

Zoals vermeld in de inleiding besteden wij in onze analyse bijzondere aandacht aan twee groepen:

1. Organisaties met jonge leden: Wij maken een onderscheid tussen een gemiddelde leeftijd van 20-40 jaar en een gemiddelde leeftijd van boven de 40 jaar.
2. Diaspora-organisaties: Diaspora-organisaties worden gedefinieerd als organisaties waarvan de oprichters een migratieachtergrond hebben (de oprichter of ten minste één van de ouders van de oprichter is geboren buiten het land waar de CIGS is gevestigd) en/of ten minste 20% van de leden een migratieachtergrond heeft.

Aangezien wij de CIGS voornamelijk hebben bereikt via ondersteunende organisaties, is onze steekproef onderhevig aan verschillende vertekeningen, die mogelijk van invloed zijn op de representativiteit. Aangenomen wordt dat relatief jongere en kleinere organisaties en organisaties met een diaspora-achtergrond ondervertegenwoordigd zijn in de studie, aangezien het onze ervaring uit eerder onderzoek en die van ondersteunende organisaties is dat deze CIGS in mindere mate interacteren met ondersteunende organisaties.

Om het risico dat deze vertekeningen de studie beïnvloeden tot een minimum te beperken, werden extra inspanningen geleverd om mogelijk ondervertegenwoordigde CIGS te bereiken. In Nederland werd de database van het onderzoeksteam verder uitgebreid via een Google-zoekopdracht, waarbij meer CIGS met jonge leden of oprichters, recenter opgerichte initiatieven en meer CIGS uit de diaspora werden toegevoegd. Daarnaast werden extra inspanningen geleverd om diaspora-organisaties te bereiken door de vragenlijst te

verspreiden via de Global Diaspora Facility van de Europese Unie (EUDiF)⁸. Het is ook belangrijk op te merken dat wij niet beweren een volledig en representatief beeld te geven van de CIGS en het CIGS-ondersteuningssysteem in de deelnemende landen, aangezien wij niet in staat waren alle CIGS te bereiken die actief zijn in de drie landen van onze steekproef.

Aangezien wij echter met de grootste ondersteunende organisaties in elk land hebben samengewerkt en gesproken, zijn wij ervan overtuigd dat wij erin geslaagd zijn een goed beeld te krijgen van de rol en de identiteit van CIGS in de drie bestudeerde landen. In Vlaanderen werd de studie uitgevoerd in samenwerking met en met de steun van 11.11.11/4de Pijlersteunpunt en de provincies Oost-Vlaanderen en West-Vlaanderen. Aangezien we vooral via deze organisaties CIGS hebben bereikt, wordt verwacht dat CIGS uit deze twee provincies oververtegenwoordigd zijn in de steekproef in vergelijking met CIGS uit andere provincies. Dit zou kunnen leiden tot een (positieve) vertekening van de bevindingen, aangezien deze provincies momenteel bekend staan als de meest ondersteunende voor CIGS. Wij hebben echter getracht het risico van een dergelijke mogelijke vertekening tot een minimum te beperken door CIGS ook via andere wegen te benaderen.

Na de vragenlijst werden focusgroep-discussies (FGDs) gehouden met leden van CIGS om dieper inzicht te krijgen in de rol van CIGS in het Globale Noorden/Zuiden en hun positie ten opzichte van andere actoren in het veld. Er vonden in totaal 21 focusgroep-discussies plaats, ieder met drie of vier organisaties. In totaal namen 72 CIGS aan de FGDs deel. De organisaties werden geselecteerd via een doelgerichte steekproef. Bij de selectie van de organisaties streefden we naar een groep CIGS die de verscheidenheid aan organisaties weerspiegelde, zowel qua organisatiekenmerken als qua achtergrond van hun leden. Waar nodig om een representatieve steekproef te garanderen, werden ook extra CIGS benaderd via CIGS-ondersteunende organisaties. De focusgroep-discussies werden in twee fasen uitgevoerd; de eerste fase vond plaats in Vlaanderen in oktober en november 2021 (met de steun van studenten van de hogeschool van Howest/Vives) en fase twee werd uitgevoerd tussen februari en mei 2022. De discussies duurden tussen 90 en 120 minuten. Een deel van de FGDs werd online gehouden en een deel face-to-face. Tijdens de focusgroep-discussies werd de deelnemers gevraagd hun mening te geven over vijf stellingen betreffende de rol van CIGS in het Globale Noorden/Zuiden en hun positie ten opzichte van andere actoren in het veld (zie bijlage B).

Ter aanvulling op de ervaringen en ideeën van de CIGS over hun positie en rol werden interviews gehouden met medewerkers van CIGS-ondersteunende organisaties, van grotere ontwikkelingsorganisaties en van overheidsinstellingen. Elk interview duurde tussen 60 en 120 minuten. Een lijst van geanonimiseerde geïnterviewden is opgenomen in bijlage A.

---

⁸ Bijlage A bevat een lijst van alle organisaties die de enquête hebben verspreid.

Tabel 2.2 geeft een overzicht van het totale aantal CIGS-organisaties uit de vragenlijst, het aantal CIGS uit de focusgroep-discussies en het aantal gehouden interviews per land.

Land	Vragenlijst							FGD	Interviews
	Totaal	Achtergrond van oprichter(s) en leden			Leeftijd van de leden			Totaal	Totaal
		Niet-diaspora	Diaspora	Onbekend	Jong	Niet jong	Onbekend		
Vlaanderen	160	106 (66.2%)	52 (32.5%)	2 (1.3%)	24 (15%)	143 (83.8%)	2 (1.3%)	40	5
Nederland	551	387 (70.2%)	157 (28.5%)	7 (1.3%)	63 (11.4%)	482 (87.5%)	6 (1.1%)	20	12
Frankrijk	77	2 (2.7%)	43 (55.8%)	32 (41.5%) ⁹	19 (24.7%)	55 (71.4%)	2 (3.9%)	12	3
Totaal	788	495 (62.8%)	252 (32%)	41 (5.2%)	106 (13.5%)	671 (85.2%)	11 (1.4%)	72	20

Tabel 2.2 Samenvatting van de deelnemers per methode

---

⁹ In Frankrijk is het niet toegestaan naar afkomst of geboorteland te vragen (Franse grondwet - wet op informatie en vrijheid, 1978) (Bleich, 2001). Bovendien wilden veel Franse respondenten bepaalde vragen over de achtergrond van de leden niet beantwoorden (bv. het aantal mensen met een migratieachtergrond). Als gevolg daarvan was er weinig informatie beschikbaar om te bepalen of een organisatie voldeed aan de definitie van "diaspora".

3 Citizen Initiatives for Global Solidarity

Dit hoofdstuk geeft inzicht in de identiteit van CIGS. Met andere woorden, het beoogt een antwoord te geven op het *wie, waarom, hoe* en *wat* van CIGS. Het hoofdstuk begint met een diepgaand profiel van de mensen achter deze initiatieven (paragraaf 3.1), gevolgd door de kenmerken van de organisaties (paragraaf 3.2). Waar relevant worden belangrijke verschillen tussen subgroepen belicht, zoals CIGS die door jongeren zijn opgericht en CIGS met een diaspora-achtergrond.

3.1 De mensen achter de CIGS

Dit deel geeft een overzicht van het profiel van de oprichters en leden van CIGS en hun aanvankelijke beweegredenen om een CIGS op te richten.

3.1.1 Socio-demografie

De gemiddelde leeftijd van de leden van de CIGS voor de drie landen tezamen is ongeveer 55,4 jaar: de laagste gemiddelde leeftijd was 22 jaar en de hoogste 79¹⁰. Leden van diaspora-organisaties zijn gemiddeld 51 jaar oud, terwijl leden van niet-diaspora-organisaties gemiddeld 57 jaar oud zijn. Wij hebben ook vastgesteld dat de leden van de Franse CIGS relatief jonger zijn (gemiddelde=52,8 jaar) dan de leden van de Nederlandse CIGS (gemiddelde=56,4 jaar).

De meeste CIGS werden opgericht door mannen (35,9%) of door zowel mannen als vrouwen (36%). Slechts 26,8% van de CIGS in onze steekproef is uitsluitend door vrouwen opgericht. Bij een vergelijking tussen de verschillende landen stellen wij vast dat in Frankrijk CIGS vaker uitsluitend door vrouwen zijn opgericht (41,6%) dan in Nederland (24,6%) en Vlaanderen (25,9%). In alle drie de landen¹¹ zijn mannen en vrouwen ongeveer gelijk vertegenwoordigd als lid van de CIGS. Het percentage vrouwelijke leden is het laagst in Nederland (47,6%), gevolgd door Vlaanderen (55,2%) en vervolgens Frankrijk (57,4%).

---

¹⁰ De deelnemers aan de vragenlijst werd gevraagd naar de gemiddelde leeftijd van de leden van de CIGS waarvan zij deel uitmaken.

¹¹ Zie tabel 2.1

Bijna 40% van de deelnemers aan het onderzoek beschouwt zichzelf als lid van een religieuze gemeenschap; de meerderheid van hen (51,5%) identificeert zich als katholiek. Uit een analyse van de onderwijsachtergrond van onze deelnemers blijkt dat bijna 80% een beroeps- of academische opleiding heeft voltooid en dat een grote meerderheid van hen (66,6%) gehuwd is en een hoger dan modaal inkomen heeft.

3.1.2 Aanleidingen en motieven

Zoals blijkt uit figuur 3.1 is de belangrijkste aanleiding voor mensen om een CIGS op te richten een reis naar het buitenland (22,1%). Het is niet verrassend dat mensen met een diaspora-achtergrond vaker CIGS zijn begonnen uit motivatie om terug te geven aan hun land van herkomst (of dat van hun ouders). Het is interessant dat jongeren vaker CIGS oprichtten omdat zij ontevreden waren over de activiteiten van gevestigde ontwikkelingsorganisaties dan ouderen. In het algemeen zijn de resultaten van onze gegevens wat betreft de drijfveren om CIGS op te richten vergelijkbaar met die van eerdere studies.

De vragenlijst bevatte een open vraag naar de motivatie van de deelnemers om actief te zijn binnen een CIGS. Wij stellen vast dat de deelnemers aan de vragenlijst meestal gemotiveerd zijn om werk te verrichten voor de CIGS omdat zij willen bijdragen aan de verbetering van de samenleving. Eén deelnemer formuleerde dit door te stellen dat zijn motivatie was "bij te dragen aan de strijd tegen sociale ongelijkheden en de bevordering van digitale technologie voor duurzame ontwikkeling in de landen van de Sahel" (lid Franse CIGS, vragenlijst). Een deel van de deelnemers aan de vragenlijst vermeldde hoe gevoelens van solidariteit met mensen met wie zij samenwerken in landen in het Globale Zuiden hen motiveren in hun werk: "Solidariteit staat voorop. Ik wil deze kinderen, geboren uit misbruik en verstoten door de maatschappij, hoop geven op een betere toekomst. Ik wil ook een glimlach geven aan deze mishandelde en in de steek gelaten vrouwen" (Vlaams CIGS-lid, vragenlijst). Uit onze resultaten blijkt dat dit gevoel van internationale solidariteit prominenter aanwezig is bij leden van de Franse CIGS dan bij leden van de Nederlandse en Vlaamse CIGS. Andere motivaties om actief te zijn in de CIGS waren het helpen van kinderen, interesse in het ontwikkelingsthema of de doelgroep en geloof in de effectiviteit van kleinschalige ontwikkelingsorganisaties.

Figuur 3.1 Aanleiding om een CIGS te starten (%)

3.1.3 Inzet

Wat de inzet van de CIGS-leden voor hun werk voor de organisatie betreft, valt op dat bijna alle CIGS in onze steekproef (94%) volledig op vrijwillige basis werken. In dit opzicht zijn er geen significante verschillen tussen de landen. Het is interessant dat CIGS met jongere leden vaker minstens één betaald personeelslid hebben (14,2%) dan CIGS met oudere leden (4,5%), wat wijst op een andere aanpak van het runnen van een organisatie. Dit is vooral opvallend omdat CIGS met jongere leden een lager budget hebben dan CIGS met oudere leden (zie punt 3.3 voor een meer gedetailleerde bespreking van het budget van CIGS).

De deelnemers aan de vragenlijst investeren gemiddeld 20 uur per maand in hun werk voor de CIGS, maar sommigen investeren tot 220 uur¹². Wij vinden opvallende verschillen tussen de landen wat betreft de tijdsinvesteringen van de deelnemers aan de vragenlijst. Franse deelnemers lopen voorop wat betreft de hoeveelheid tijd die zij maandelijks aan werkzaamheden voor de CIGS besteden (Mdn=40), gevolgd door Vlaamse deelnemers die maandelijks gemiddeld 25 uur investeren, terwijl Nederlandse deelnemers de minste tijd per maand investeren (Mdn=20 uur). Met de gegevens tot nu toe kunnen wij deze verschillen niet verklaren, aangezien wij niet weten aan welke activiteiten de CIGS-leden de meeste tijd besteden.

Wij stellen vast dat leden van Nederlandse diaspora initiatieven maandelijks aanzienlijk meer tijd investeren dan leden van niet-diaspora CIGS. Een reden hiervoor zou de sterkere band tussen diasporaleden en de

¹² Deelnemers die aangaven meer dan 240 uur per maand aan hun werk voor de CIGS te besteden (n=2) werden van de analyse uitgesloten omdat zij uitschieters waren. Het opnemen van uitschieters in de analyse leidt ertoe dat de gegevens scheef worden getrokken en geen accuraat beeld geven.

mensen met/voor wie zij werken in het Globale Zuiden kunnen zijn. Het zou ook het geval kunnen zijn dat zij meer druk ervaren om een belangrijke bijdrage te leveren, zoals een deelnemer aan een FGD opmerkte, die zei dat "hun familie in het thuisland veel van hen verwacht". Opmerkelijk is dat we ditzelfde patroon niet terugvinden bij de Vlaamse CIGS¹³.

De meeste CIGS-leden (91,4%) vermeldden dat zij naast hun tijd ook privégeduld investeerden in hun CIGS. Meer dan de helft van de deelnemers (54,1%) gaf aan relatief kleine bedragen aan privégeduld in de organisatie te investeren, maar sommige respondenten verklaarden ook incidenteel (21,8%) of structureel (15,6%) relatief grote bedragen te investeren. Bovendien blijkt uit onze resultaten dat leden van Nederlandse en Vlaamse CIGS vaker privégeduld investeren dan leden van Franse CIGS. Veel deelnemers (43,5%) bleken hun werk bij de CIGS te combineren met een betaalde baan.

Nu we een basisbegrip hebben van de belangrijkste kenmerken van de leden van CIGS, gaan we in het volgende deel over tot de organisatorische kenmerken.

3.2 Organisatie kenmerken

Voordat we de organisatorische kenmerken van de CIGS presenteren, zoomen we uit door aan te geven hoeveel CIGS er per jaar zijn opgericht in de landen die aan deze studie deelnemen. Vervolgens zoomen wij in op drie belangrijke kenmerken van de CIGS: hun kleinschaligheid, hun vrijwillige karakter en hun informele karakter.

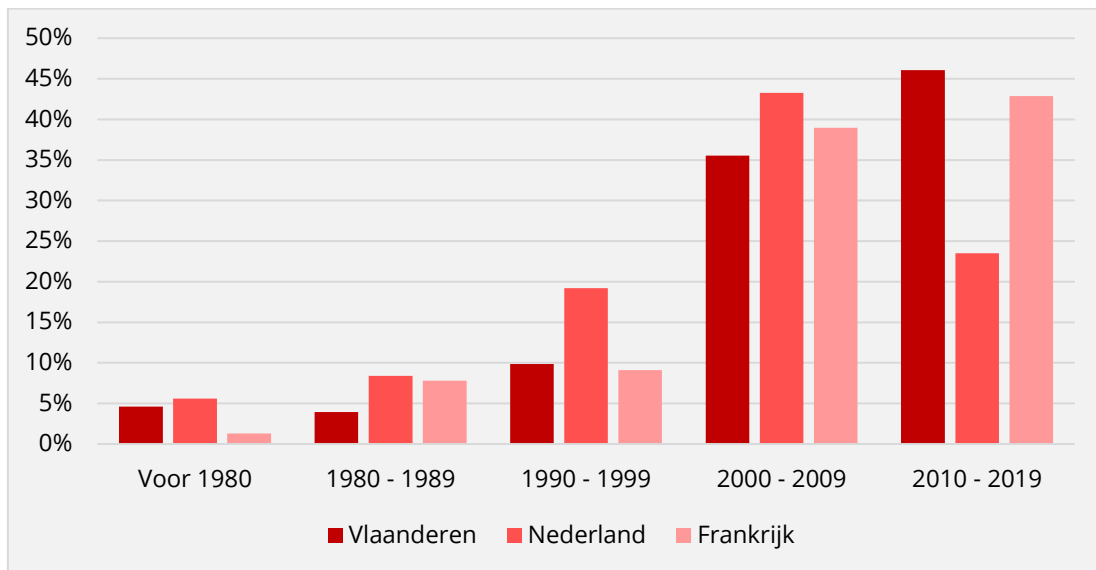
3.2.1 Aantal CIGS - een veranderend landschap

Uit onze bevindingen blijkt dat het aantal CIGS dat werd opgericht in de drie landen tot 2010 elk jaar toenam, waarbij de meest opvallende groei plaatsvond tussen 2001 en 2010 (figuur 3.2)¹⁴.

---

¹³ Aangezien het in Frankrijk illegaal is naar herkomst of geboorteland te vragen (Franse grondwet - wet van informatie en vrijheid, 1978) (Bleich, 2001), was er zoals gezegd te weinig informatie beschikbaar om de hypothese voor Franse CIGS te testen.

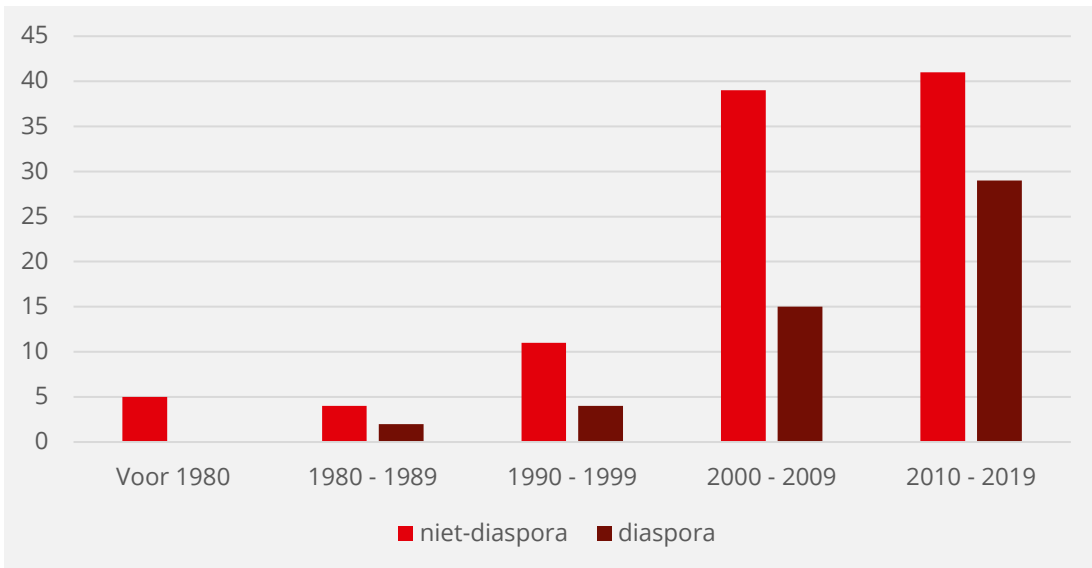
¹⁴ Het is belangrijk te vermelden dat onze steekproef alleen informatie bevat over de CIGS die nog bestonden op het moment dat de enquête plaatsvond. Het is daarom moeilijk uitspraken te doen over het absolute aantal CIGS en de veranderingen daarin.

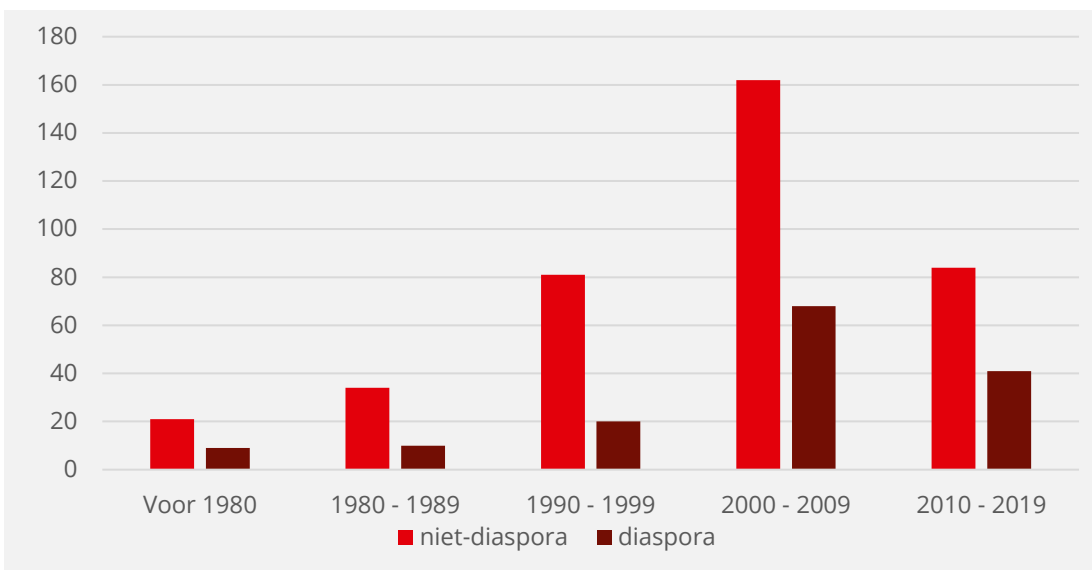
Figuur 3.2 Oprichting CIGS uit onze steekproef per decennium (%)

Na 2010 zien we enkele interessante verschillen tussen de landen. In Vlaanderen zette de opwaartse trend na 2010 door, voornamelijk als gevolg van een toename van de diaspora-CIGS (93% toename van de groei tussen 2009 en 2019), zoals blijkt uit figuur 3.3. De groei van niet-diaspora-CIGS stabiliseerde zich (5% toename van de groei tussen 2009 en 2019). De gegevens laten niet toe de opvallende stijging van het aantal Vlaamse diaspora-initiatieven na 2009 te verklaren. In Frankrijk vinden we een vergelijkbare, maar iets kleinere, toename van de groei van het aantal CIGS als geheel na 2010¹⁵. In Nederland zien we een heel andere ontwikkeling wat betreft de groei van het aantal CIGS. We constateren een significante afname van de groei voor zowel niet-diaspora (-48%) als diaspora (-40%) CIGS tussen 2000 en 2019 (zie figuur 3.4). In punt 3.4 verklaren wij deze verschillende trends.

¹⁵ Zie voetnoot 12 voor een verklaring waarom wij voor Frankrijk geen onderscheid kunnen maken tussen de groei van niet-diaspora en diaspora CIGS in diaspora en niet-diaspora.

Figuur 3.3 Vlaams CIGS gevestigd per decennium (absoluut aantal)

Figuur 3.4 Nederlands CIGS gevestigd per decennium (absoluut aantal)

3.2.2 Omvang van de organisaties

De CIGS in onze steekproef hebben een mediaan van zes kernleden. In vergelijking met de Vlaamse (Mdn=7) en Nederlandse (Mdn=5) CIGS zijn de Franse CIGS het grootst wat het aantal kernleden betreft (Mdn=10). We stellen ook vast dat oudere organisaties meer kernleden hebben, terwijl recenter opgerichte organisaties er minder hebben.

Het gemiddelde¹⁶ jaarbudget van Nederlandse CIGS was in 2019/2020 €61.552 (mediaan budget: €28.500)¹⁷. Het gemiddelde budget van Franse (31.967 euro; mediaan budget: 20.000 euro) en Vlaamse CIGS (34.882 euro; mediaan budget: 20.000 euro) was in 2019/2020 beduidend lager dan dat van Nederlandse CIGS.

Daarnaast vonden wij ook dat CIGS met jonge leden (<40) lagere budgetten hebben (Mdn=€16.250) dan CIGS met oudere leden (Mdn=€27.500). Dit kan waarschijnlijk worden toegeschreven aan het feit dat CIGS met jonge leden vaak recenter zijn opgericht en nieuwere organisaties minder toegang hebben tot financieringsmogelijkheden dan meer gevestigde organisaties.

Bij een vergelijking tussen diaspora- en niet-diaspora-CIGS blijkt dat het budget van diaspora-organisaties lager is (Mdn=20.750) dan dat van niet-diaspora-organisaties (Mdn=27.500) in 2019/2020. Dit komt overeen met de resultaten die Kinsbergen (2009) heeft gevonden. Uit de focusgroep-discussies en interviews blijkt dat sommige diaspora-organisaties moeite hebben met het verkrijgen van financiering, onder andere vanwege taalbarrières.

"Aanvankelijk werden alle subsidies, projecten en protocollen opgesteld vanuit het perspectief van iemand die hier [in Vlaanderen] is, die het systeem en de verwachtingen kent. [...] Of als het over SDGs gaat, weten mensen misschien niet waar dat over gaat. [...] Taal is ook een probleem. En alles moet hier precies zijn. Veel diaspora hebben een hobbeliger aanpak en passen niet in dat keurslijf." (medewerker Vlaamse steunorganisatie, interview)

3.2.3 Inkomstenbronnen

Wat de financieringsbronnen betreft, zijn particulieren de meest voorkomende donoren voor CIGS in de deelnemende landen: 89.6% van de CIGS in onze steekproef gaf aan donaties te ontvangen van particuliere donateurs (figuur 3.5). Ondanks deze overeenkomst zijn er nogal wat verschillen wanneer het donorlandschap in de drie landen wordt vergeleken. In vergelijking met de Franse en Nederlandse CIGS zijn de Vlaamse CIGS meer afhankelijk van financiële steun van scholen. In tegenstelling tot Frankrijk en Vlaanderen is steun van private fondsen¹⁸ het meest gebruikelijk in Nederland. Franse CIGS ontvangen het vaakst financiële steun van NGOs. Een belangrijk verschil kan worden vastgesteld als het gaat om overheidssteun. Uit figuur 3.5 blijkt dat zowel Vlaamse als Franse CIGS vaak overheidssteun ontvangen, terwijl Nederlandse CIGS bijna geen overheidssteun ontvangen. Frankrijk en Vlaanderen hebben beide een

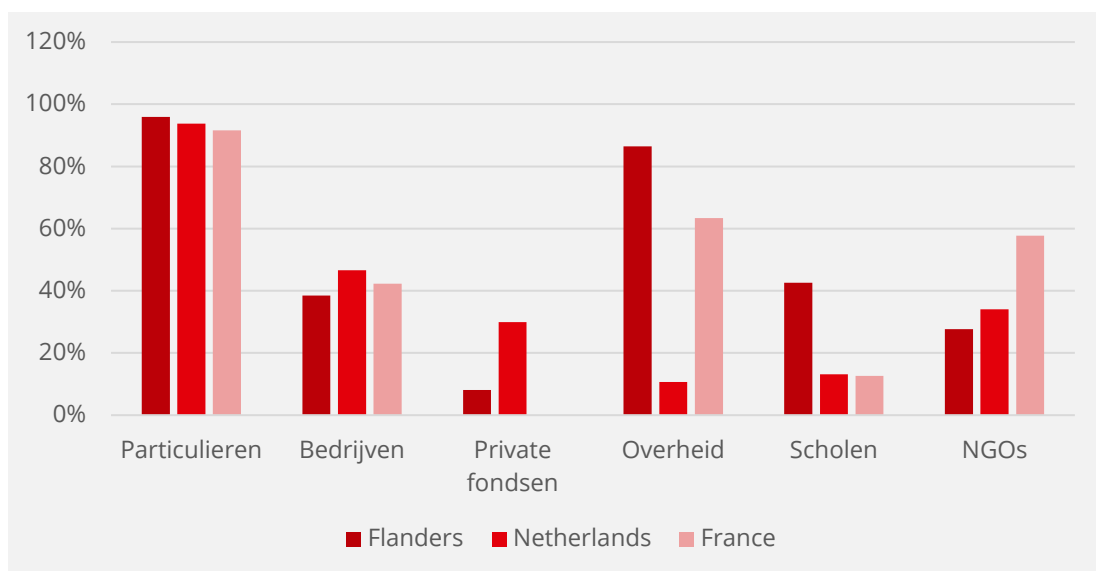
¹⁶ De gemiddelde waarden moeten met voorzichtigheid worden geïnterpreteerd, aangezien de gegevens niet normaal verdeeld waren. De mediaan volgt een soortgelijk patroon als de gemiddelden.

¹⁷ Dit staat gelijk aan een groei van 40% tussen 2016 en 2019.

¹⁸ In de Franse versie van de enquête is per vergissing de optie van stichtingen als begrotingsbron niet opgenomen. Daarom ontbreken de gegevens over Franse CIGS die door stichtingen worden gefinancierd.

gedecentraliseerde steunstructuur, waarbij de overheidsfinanciering voornamelijk via de steden, gemeenten en provincies loopt.

Wat financieringsbronnen betreft, kunnen interessante veranderingen worden vastgesteld. Terwijl de Nederlandse CIGS vroeger, net als de Franse en Vlaamse CIGS nu, kon rekenen op aanzienlijke steun van de overheid (verstrekkt via NGOs¹⁹) kan hier een ernstige achteruitgang worden geconstateerd. Daarnaast is een toename te zien van particuliere vormen van steun. Nederlandse CIGS doen met name een toenemend beroep op particuliere donoren en stichtingen en, alhoewel in mindere mate, bedrijven. Dit bevestigt de suggesties van Kinsbergen en Molthof (2021) dat, na het verdwijnen van het beleid van de nationale overheid en ontwikkelingsorganisaties omtrent mondiaal burgerschap en draagvlak vanaf 2010, de interactie tussen de Nederlandse CIGS, de overheid en de gevestigde ontwikkelingsorganisaties sterk is afgenomen. In hoofdstuk 6 analyseren we dit verschil en de gevolgen daarvan verder.

Figuur 3.5 Frequentie van de verschillende inkomstenbronnen van CIGS (% van de steekproef)

Nederlandse CIGS met jongere leden zijn minder afhankelijk van particuliere donoren. In plaats daarvan melden zij steeds vaker financiering van bedrijven te ontvangen, een bron die voor de CIGS in het algemeen eerder onbeduidend was. Als we kijken naar ieder land apart, zien we een tegenovergestelde trend in Vlaanderen, waar CIGS met oudere leden meer middelen van bedrijven ontvangen. In Frankrijk werden geen significante verschillen waargenomen tussen de financiering van CIGS met jongere of oudere leden.

¹⁹ In Frankrijk loopt de overheidssteun via zowel NGOs als lokale overheden (d.w.z. steden, gemeenten en provincies). De overheidssteun voor de Vlaamse CIGS loopt hoofdzakelijk via de lokale overheden.

Het is belangrijk op te merken dat het soort donoren waarmee de CIGS werken, verband lijkt te houden met zowel de organisatiekenmerken als de activiteiten van de CIGS (zowel in het Globale Zuiden als in het Globale Noorden). Wij merken op dat CIGS die financiering van stichtingen ontvingen, doorgaans over hogere budgetten beschikten dan CIGS die met andere middelen werden gefinancierd - dit werd zowel in Nederland als in Vlaanderen vastgesteld.

Ten tweede monitoren en evalueren CIGS die een groot deel van hun financiering van NGOs ontvangen hun projecten vaker. Ook de aandacht voor activiteiten van de CIGS in het Globale Noorden verschilt aanzienlijk van land tot land, maar dit wordt nader besproken in hoofdstuk 4.

3.2.4. Informeel karakter

Naast hun kleinschalige en vrijwillige karakter is het ook hun informele karakter dat CIGS onderscheidt van andere ontwikkelingsorganisaties. CIGS worden over het algemeen gezien als organisaties die een afkeer van bureaucratie hebben en trots zijn op hun kleinschalige, vrijwillige karakter en people-to-people aanpak (Appel & Schnable, 2019). Hoewel deze tendens aanwezig is bij CIGS in alle drie de landen, vinden we interessante verschillen als het gaat om de mate van formalisering. Nederlandse CIGS zijn het meest geformaliseerd; meer Nederlandse CIGS (75,3%) hebben een beleidsplan dan Vlaamse (51,2%) en Franse (51,9%) CIGS. Ook publiceren meer Nederlandse (89,9%) en Franse (92,2%) CIGS een jaarverslag dan Vlaamse (66,3%). Deze verschillen vloeien voort uit verschillende juridische structuren, regels en voorschriften, die in hoofdstuk 6 nader worden besproken.

4 CIGS in het Globale Noorden: hoe beleid ertoe doet

In dit hoofdstuk zoomen wij in op het soort activiteiten van de CIGS in het Globale Noorden en onderzoeken wij de beweegredenen achter deze activiteiten.

4.1 Activiteiten in het Globale Noorden: wat en waarom?

In de meeste Europese landen die een steunregeling voor CIGS hebben, is een agenda voor draagvlak versterking geïdentificeerd als een belangrijke drijfveer voor de overheid (nationaal of lokaal) en/of gevestigde NGOs om een relatie met CIGS op te bouwen (Pollet, 2014). Als onderdeel van deze rationaal worden CIGS beschouwd als initiatieven die sterk verankerd zijn in lokale gemeenschappen in het Globale Noorden en waarvan daarom wordt verwacht dat ze een groter aantal burgers bereiken, hen informeren over en betrekken bij activiteiten met betrekking tot internationale ontwikkeling. Het is niet altijd duidelijk in hoeverre CIGS zich in deze redenering kunnen vinden en het van belang achten om activiteiten te organiseren in het Globale Noorden die verder gaan dan fondsenwerving, en zo ja, om welke reden zij dat doen. Daarom onderzoeken we in dit deel welk soort activiteiten CIGS ondernemen in het Globale Noorden, waarom ze dat doen en of er belangrijke contextuele verschillen zijn tussen initiatieven in Frankrijk, Vlaanderen en Nederland.

4.1.1 Type activiteiten

Het soort activiteiten dat CIGS 'in hun eigen achtertuin' organiseren loopt sterk uiteen, van kunstexposities tot lezingen op basisscholen. Voortbouwend op eerdere studies (zie bijvoorbeeld Kinsbergen en Schulpen, 2010; Develtere en de Bruyn, 2009 IOB, 2008, p. 53) maken we onderscheid tussen directe en indirecte activiteiten. Directe activiteiten maken wederzijdse interactie tussen het publiek en de CIGS mogelijk. Voorbeelden zijn gastlezingen, debatten en informatiebijeenkomsten. Indirecte activiteiten, zoals nieuwsbrieven, campagnes op sociale media en interviews met de media, zorgen voor meer eenrichtingsverkeer, waarbij CIGS hun publiek informeren.

Op de vraag welk soort activiteiten de CIGS in onze steekproef²⁰ organiseerden, werd het vaakst geantwoord: nieuwsbrieven (71,1%), geldinzamelingsacties (62,6%) en informatiebijeenkomsten over het werk van de CIGS (59,7%). Tabel 4.1 geeft een overzicht van de in de verschillende landen georganiseerde activiteiten (ook figuur 4.1 vat deze resultaten samen)²¹.

Een nauwkeurige observatie van de data laat een aantal interessante verschillen tussen de landen zien. Zo organiseren minder Nederlandse CIGS discussies en debatten dan Franse en Vlaamse initiatieven. Anderzijds verschijnen Nederlandse CIGS in meer media-interviews dan de CIGS in de andere twee landen. Evenzo is het percentage indirecte activiteiten (waaronder nieuwsbrieven, media-interviews en online campagnes) het laagst in Frankrijk, terwijl de Nederlandse en Vlaamse CIGS sterk leunen op deze activiteiten om in contact te komen met het publiek. Vlaamse CIGS waren actiever betrokken bij online campagnes en bij het organiseren van informatiestands op markten en beurzen om lokale gemeenschappen te bereiken. Wat directe activiteiten betreft, organiseren Franse CIGS het vaakst gastlezingen, terwijl informatiebijeenkomsten en informatiestands het populairst zijn bij respectievelijk Nederlandse en Vlaamse CIGS. Nieuwsbrieven waren de meest voorkomende indirecte activiteit bij CIGS in alle drie de landen.

Uit de data blijkt dat minder CIGS met jonge leden en minder diaspora-organisaties een nieuwsbrief hebben gepubliceerd dan organisaties met oudere leden en niet-diaspora-organisaties²².

	Nederland	Vlaanderen	Frankrijk	Totaal
Directe activiteit				
Inzamelingsactie	60.9 ^a	70.1 ^a	59.1 ^a	62.6
Voorlichtingsbijeenkomst over de organisatie	61.7 ^a	59.2 ^{a,b}	45.5 ^b	59.7
Informatiestand	43.8 ^a	74.1 ^b	48.5 ^a	50.3
Gastles	41.8 ^a	34.7 ^a	59.1 ^b	42

²⁰ Wij vroegen de deelnemers om activiteiten te vermelden die zij vóór 2019 ondernamen, toen COVID-19 hun activiteiten in het Globale Noorden nog niet aanzienlijk beïnvloedde.

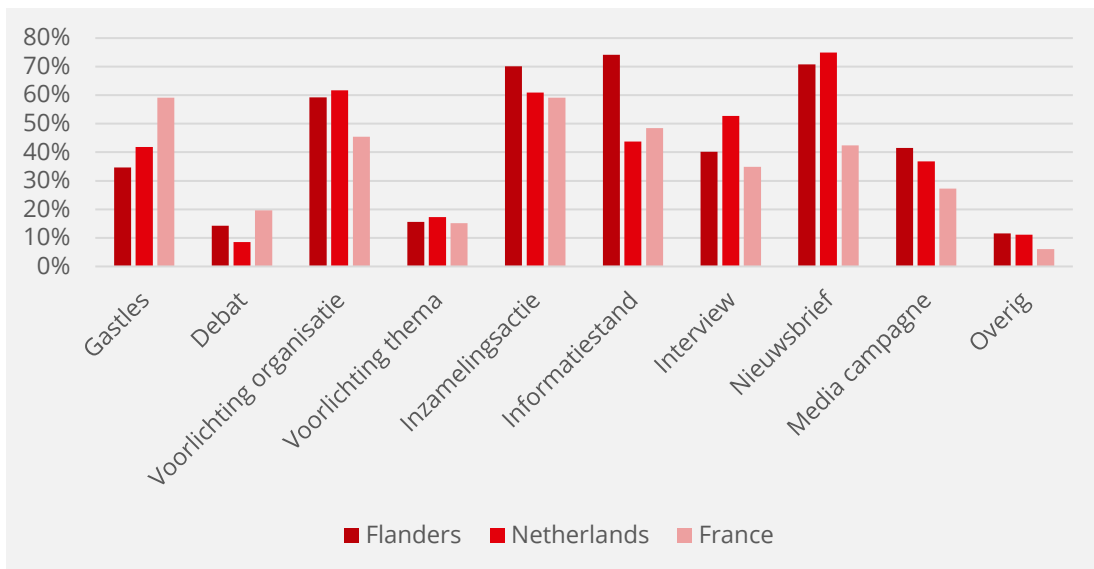
²¹ In onze analyse geven wij er de voorkeur aan de resultaten in tabelvorm te bespreken om de significante verschillen tussen de landen te tonen op basis van een 95%-betrouwbaarheidsinterval.

²² De leden van de Franse CIGS zijn jonger en vaker diasporaleden, hetgeen kan leiden tot een vertekening door enige overlapping tussen de groepen.

Voorlichtingsbijeenkomst ontwikkelingsthema's	15.6 ^a	17.3 ^a	15.2 ^a	16.8
Debat	8.6 ^a	14.3 ^{a,b}	19.7 ^b	10.7
Indirecte activiteit				
Website	97.5 ^a	80 ^b	75.3 ^b	91.8
Nieuwsbrief	74.9 ^a	70.7 ^a	42.4 ^b	71.1
Interview media	52.7 ^b	40.1 ^a	34.8 ^a	48.6
Online campagne	36.8 ^a	41.5 ^a	27.3 ^a	36.9

Tabel 4.1 Percentage CIGS dat een activiteit in het Globale Noorden heeft georganiseerd, voor elk land afzonderlijk.

^{a, b} Opmerking. Elke letter geeft een subset van landencategorieën weer die niet significant van elkaar verschillen op 0,05-niveau. De resultaten zijn berekend met behulp van de functie Crosstabs in SPSS. Bijvoorbeeld, voor de categorie gastcolleges verschillen zowel Nederland als Vlaanderen significant van Frankrijk. Ook voor de categorie debat verschilt Nederland significant van Frankrijk en verschilt Vlaanderen niet van Frankrijk en Nederland.

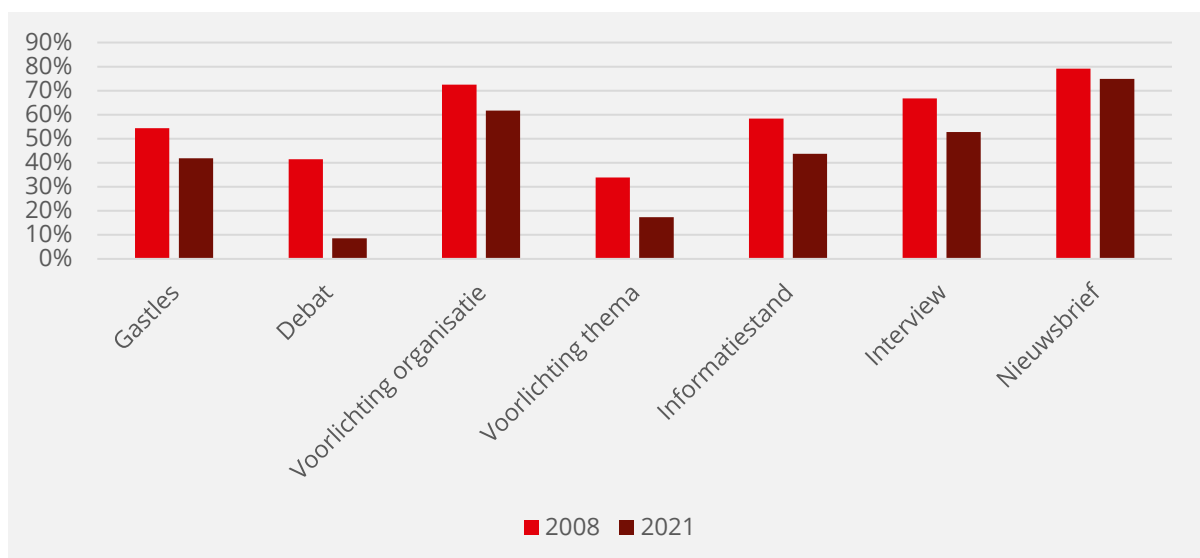
Figuur 4.1 Percentage CIGS dat een activiteit in het Globale Noorden heeft georganiseerd, voor elk land afzonderlijk²³.

²³ De categorie "inzamelingsactie" omvat een verscheidenheid aan activiteiten, waaronder (maar niet beperkt tot) Afrikaanse dansavonden, kookworkshops en sportieve acties zoals fietstochten.

Interessant is de sterke daling van het totale aantal Nederlandse CIGS dat tussen 2008 en 2021 activiteiten in Nederland organiseerde. Bijzonder opvallend is de aanzienlijke daling van het percentage Nederlandse CIGS dat discussies of debatten organiseerde, van 41,4% in 2008 tot 8,6% in 2021.

Indirecte activiteiten - zoals interviews met de media - namen ook aanzienlijk af, van ongeveer 66% tot 52%, zoals blijkt uit figuur 4.2. Hoewel voorzichtigheid geboden is bij het doen van causale uitspraken, suggereren onze longitudinale gegevens een sterk verband tussen het ontbreken van een steunbeleid vanuit de Nederlandse overheid en de afnemende publieke aanwezigheid van CIGS in Nederland.

Zoals beschreven in hoofdstuk 3, zijn de Nederlandse CIGS sterker gaan leunen op andere donors - zoals private fondsen - die, in tegenstelling tot de gevestigde NGOs, niet vereisen dat CIGS activiteiten zoals openbare debatten en voorlichtingsbijeenkomsten over ontwikkelingsthema's/onderwerpen organiseren. Door een gebrek aan beschikbare gegevens kan geen soortgelijke systematische vergelijking worden gemaakt voor Frankrijk of Vlaanderen. Op basis van onze data kan echter worden aangenomen dat dergelijke veranderingen in deze landen niet hebben plaatsgevonden en dat de veranderingen die in onze gegevens voor Nederland worden waargenomen dus een weerspiegeling zijn van landspecifieke ontwikkelingen.

Figuur 4.2 Percentage Nederlandse CIGS dat activiteiten organiseerde in het Nederland, 2008-2021

4.1.2 Redenen om (geen) activiteiten in het Globale Noorden te organiseren

Bijna alle deelnemers aan de vragenlijst gaven aan het (zeer) belangrijk te vinden om mensen te informeren over de ontwikkelingsinterventies van de CIGS (96,7%), om mensen te informeren over de problemen waarmee anderen wereldwijd worden geconfronteerd (91,1%)

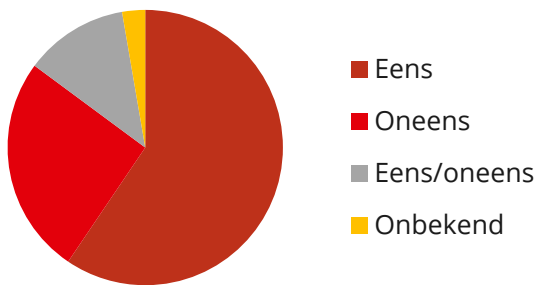
en om mensen te overtuigen van het werk van de organisatie (91,3%) door activiteiten in het Globale Noorden te organiseren.

De meerderheid van de deelnemers aan de focusgroepen was het erover eens dat het CIGS het als een van hun kerntaken moet beschouwen om bij te dragen aan bewustmaking. Interessant is dat de Vlaamse en Franse CIGS meer gemotiveerd zijn om via hun activiteiten de algemene belangstelling voor en het bewustzijn van hun publiek over ontwikkelingssamenwerking te

"De jeugd hier bewust maken, dat gaat over de SDG's, dat gaat over het klimaat, dat gaat over alles. Dat is enorm belangrijk." (Oprichter Vlaamse CIGS, focusgroep-discussie)

"Zijn ervaring delen en alles wat men in de landen van het Globale Zuiden kan tegenkomen, dat moet gebeuren, vooral met jongeren."

(Lid Frans CIGS, focusgroep-discussie)

Figuur 4.3 Mening van de deelnemers aan de FGDs over bewustmaking als kerntaak

vergroten dan de Nederlandse CIGS (zie tabel 4.2). Slechts 31,8% van de Nederlandse deelnemers aan de focusgroep-discussies beschouwt bewustmaking als een van hun kerntaken, tegenover 67,5% en 76,9% van respectievelijk de Vlaamse en Franse CIGS (zie figuur 4.2).

Deelnemers die het niet eens waren met de stelling (25,7%) of er niet zeker van waren (12,7%) benoemden vaak dat de beperkte middelen (tijd en geld) waarover hun CIGS beschikt, moeten worden besteed aan de *raison d'être* van de organisatie, die volgens hen bestaat uit het ondersteunen van ontwikkelingsactiviteiten.

"We moeten ons profileren zodat jullie weten wie ik ben, dat ik meer ben dan deze Senegalees op televisie, dat ik meer te bieden heb, dat ik meer weet, dat ik meer kan. Het is onze verantwoordelijkheid om de andere kant van ons land te laten zien, want er zijn te veel clichés." (Lid Vlaamse diaspora CIGS, focusgroep-discussie)

Verschillende deelnemers aan de focusgroepen wezen er echter op dat, ook al was bewustmaking van de problemen in het Globale Zuiden niet hun (hoofd)doel, zij hier vaak toch aan hebben bijgedragen wanneer zij over hun werk spraken en/of fondsen werven.

"Ja, fondsenwerving heeft altijd het aspect dat als je mensen niet vertelt wat je doet, je niets krijgt. Dus je moet vertellen over wat je doet, je moet mensen inspireren [...], en daar zit een stukje kennisoverdracht in, maar dat is niet je hoofddoel." (Lid van de Nederlandse CIGS)

"Het [bewustmaking] is meer een sub-product dan een doel [...]. De missie is niet om het Globale Noorden op te voeden maar om het Globale Zuiden te ondersteunen." (Lid Frans CIGS, focusgroep-discussie).

"We zijn het erover eens dat het een essentiële missie is [om het bewustzijn te vergroten], maar in vergelijking met de rest wordt er weinig tijd aan besteed." (Lid Frans CIGS, focusgroep-discussie)

Diaspora CIGS wijzen op een extra reden om activiteiten in het Globale Noorden te organiseren, in vergelijking met niet-diaspora organisaties. Zij vonden het belangrijk om mensen in het Globale Noorden een vollediger beeld te geven van hun land of cultuur van herkomst.

De oprichter van een Vlaamse diaspora CIGS legde bijvoorbeeld uit hoe hij oprichters van diasporaorganisaties beschouwde als "ambassadeurs van hun land [van herkomst]". Hij beschreef ook hoe het organiseren van culturele evenementen in Vlaanderen een manier kan zijn voor leden van diaspora CIGS om zich te integreren in het gastland.

CIGS vermelden ook dat het organiseren van activiteiten een voorwaarde is binnen de meeste subsidieregelingen van NGOs en overheidsinstellingen. In overeenstemming met wat we onder punt 4.1.1 hebben besproken, organiseren Vlaamse en Franse CIGS in vergelijking met Nederlandse CIGS vaker activiteiten in het Globale Noorden als onderdeel van subsidieregelingen. Vlaamse CIGS die (voornamelijk lokale) overheidsmiddelen ontvangen, organiseren meer inzamelingsacties, wat betekent dat veel van hen te vinden zijn op beurzen of markten, en zij publiceren vaker nieuwsbrieven. Evenzo eist een Nederlandse organisatie die CIGS financieel steunt dat initiatieven "de maatschappelijke betrokkenheid van hun achterban voor internationale samenwerking stimuleren door middel van communicatie, fondsenwerving en educatieve activiteiten" (stichting Wilde Ganzen, 2022).

Wij constateren inderdaad dat Nederlandse CIGS die financiering ontvangen van ondersteunende organisaties (stichting Wilde Ganzen of Vastenactie) meer directe activiteiten in Nederland organiseren - zoals inzamelingsacties en informatiebijeenkomsten of stands - dan CIGS die geen financiering ontvangen van ondersteunende organisaties. Zij zetten ook vaker social media campagnes op.

Jongeren blijken minder geneigd te zijn activiteiten waarbij mensen worden overtuigd van het belang van ontwikkelingssamenwerking te organiseren. Interessant is dat veel CIGS op de vraag wie zij met hun activiteiten (willen) bereiken, antwoordden dat hun activiteiten op kinderen of jongeren waren gericht. Daarnaast bereiken de meeste activiteiten de persoonlijke en/of professionele netwerken van de leden van de CIGS. De deelnemers vermeldden vaak dat het moeilijk was om mensen buiten hun eigen netwerken te bereiken.

	Vlaanderen	Nederland	Frankrijk
Algemeen belang			
Mensen informeren over de problemen waarmee mensen wereldwijd worden geconfronteerd	3.55 ^a	3.25 ^b	3.47 ^a
Mensen overtuigen van het belang van internationale ontwikkeling in het algemeen	3.48 ^a	3.12 ^b	3.47 ^a
Mensen ertoe brengen meer geld te geven aan internationale samenwerking in het algemeen.	3.08 ^a	2.90 ^b	2.93 ^{a,b}
Mensen actief betrekken bij internationale ontwikkeling	3.16 ^a	2.86 ^b	3.22 ^a
Belang organisatie			
Mensen informeren over wat de organisatie doet op het gebied van internationale ontwikkeling	3.62 ^a	3.47 ^b	3.64 ^a
Mensen overtuigen van het belang van het werk van de organisatie	3.35 ^{a,b}	3.24 ^a	3.42 ^b
Mensen meer geld laten geven aan de organisatie	3.37 ^a	3.35 ^a	3.29 ^a
Subsidie			
De activiteiten zijn een voorwaarde voor het verkrijgen van subsidie	2.59 ^b	2.04 ^a	2.29 ^a

Tabel 4.2 Belang van verschillende redenen om activiteiten in het Globale te organiseren op een schaal van 1 (helemaal niet belangrijk) tot 5 (heel belangrijk)¹.

*Opmerking. Elke letter geeft een subset van landencategorieën weer die niet significant van elkaar verschillen op 0,05-niveau. De resultaten zijn berekend met behulp van de functie Crosstabs in SPSS. Bijvoorbeeld, voor de categorie 'mensen overtuigen van het belang van het werk van de organisatie' verschillen Nederland en Frankrijk significant van elkaar.

4.2 Hoe het beleid ertoe doet

In de hierboven gepresenteerde data hebben wij interessante contextuele verschillen geconstateerd tussen CIGS in verschillende landen wat hun rol in het Globale Noorden betreft. Hoewel voorzichtigheid bij de interpretatie geboden is, wijzen de gegevens consequent op een verband tussen de aanwezigheid van een draagvlakagenda bij NGOs en de overheid en het "wat en waarom" van de activiteiten van CIGS in het Globale Noorden. De longitudinale gegevens uit Nederland zijn zeer ondersteunend voor deze relatie, aangezien het

nationale beleid op dit gebied aanzienlijk is veranderd. Dit blijkt uit veranderingen in de donoren waarmee de CIGS samenwerken, veranderingen in het aantal activiteiten dat in het Globale Noorden wordt georganiseerd en aanzienlijke verschillen in de rol die de CIGS spelen bij het versterken van het maatschappelijk draagvlak voor ontwikkelingssamenwerking.

De draagvlakagenda is een van de belangrijkste drijfveren (geweest) in de relatie tussen traditionele actoren en CIGS in heel Europa (Pollet, 2014). Zoals besproken in 4.1, is deze agenda gebaseerd op de veronderstelling dat CIGS, omdat zij sterk verankerd zijn in lokale gemeenschappen in het Globale Noorden, een groot en deels 'onbekeerd' of niet overtuigd deel van de gemeenschap met betrekking tot internationale samenwerking kunnen bereiken. Daarom wordt aangenomen dat een krachtig steunbeleid kan leiden tot meer publieke belangstelling en geloof in het belang van ontwikkelingssamenwerking in het algemeen, waardoor mensen actief betrokken kunnen raken.

Uit interviews blijkt dat er in Vlaanderen en Frankrijk een relatief sterk beleid omtrent mondiaal burgerschap bestaat en dat CIGS als een belangrijk instrument hiervoor worden beschouwd. Gedreven door deze agenda worden CIGS gesteund door gevestigde organisaties in beide landen (zie punt 3.3) en gestimuleerd om het maatschappelijk draagvlak te versterken. Het Agence Française de Développement (AFD) geeft in een oproep tot het indienen van voorstellen specifiek aan dat kleinschalige projecten het juiste medium zijn om jongeren in Frankrijk bij ontwikkelingssamenwerking te betrekken. CIGS die financiering aanvragen bij de provincies Oost-Vlaanderen en West-Vlaanderen worden beoordeeld op basis van (onder meer) hun bijdrage aan het maatschappelijk draagvlak voor ontwikkelingssamenwerking.

"Waar zij [CIGS] beter in zijn dan NGOs is het meenemen van hun achterban en het creëren van draagvlak. NGOs zouden CIGS dankbaar moeten zijn voor deze creatie van steun en betrokkenheid."
" (Geïnterviewde, Vlaanderen)

"4e pijlers²⁴ zijn verweven in het sociale systeem en kunnen hier bewustzijn creëren en andere groepen bereiken dan de andere pijlers. " (Projectmedewerker provincie, Vlaanderen)

Ook Nederlandse CIGS werden vroeger (financieel en anderszins) gesteund door gevestigde organisaties (zie figuur 3.7) vanwege het belang dat werd gehecht aan draagvlak voor internationale samenwerking. Sinds 2010 is de aandacht voor draagvlak echter verdwenen. Als gevolg daarvan staan CIGS niet langer op de Nederlandse beleidsagenda (zie Kinsbergen & Molthof, 2021, voor een uitgebreid overzicht van beleidsveranderingen), met als gevolg een sterke afname van de financiële steun van NGOs.

---

²⁴ In Vlaanderen worden de CIGS ook wel 4th pijlerorganisaties genoemd.

In reactie op de verminderde financiële steun van ontwikkelingsactoren, en in combinatie met hun steeds bureaucratischer aanpak, hebben de Nederlandse CIGS met succes alternatieve (vaak particuliere) donoren gezocht, zoals private fondsen en, zij het in mindere mate, bedrijven (zie Kinsbergen & Molthof, 2021, en hoofdstuk 3.3 van dit rapport). Voor deze donoren is bijdragen aan draagvlak over het algemeen geen doelstelling. Daardoor zijn Nederlandse CIGS minder geprikkeld om inspanningen op dit gebied te leveren.

Zowel vertegenwoordigers van Nederlandse CIGS als deskundigen op het gebied van internationale ontwikkeling toonden zich bezorgd over het verdwijnen van het draagvlakbeleid en de negatieve effecten daarvan op het niveau van draagvlak voor ontwikkelingssamenwerking in Nederland. Een lid van een Nederlandse CIGS meldde dat zij "geen tijd meer verspillen" aan interactie met het publiek, aangezien de mensen niet geïnteresseerd lijken te zijn in internationale ontwikkeling. Andere deelnemers deelden een soortgelijk perspectief.

"Ik denk dat de solidariteit en het bewustzijn zijn afgenomen. Kijk, vroeger had je heel bevlogen ministers [...] en de kranten publiceerden er meer over. We zijn als Nederland natuurlijk ook veranderd. De Nederlandse samenleving heeft nu een meer neoliberaal model." (lid Nederlandse CIGS, focusgroep-discussie)

"Je kunt deze [informatie] hier verspreiden, maar mijn ervaring is dat het weinig effect heeft. [...] Ik heb eens een lezing gegeven in een kerk en dan denk je 'nou dit zal de mensen wel enthousiast maken'. Maar nee... niet één reactie. En dat merk ik heel erg." (lid Nederlandse CIGS, focusgroep-discussie)

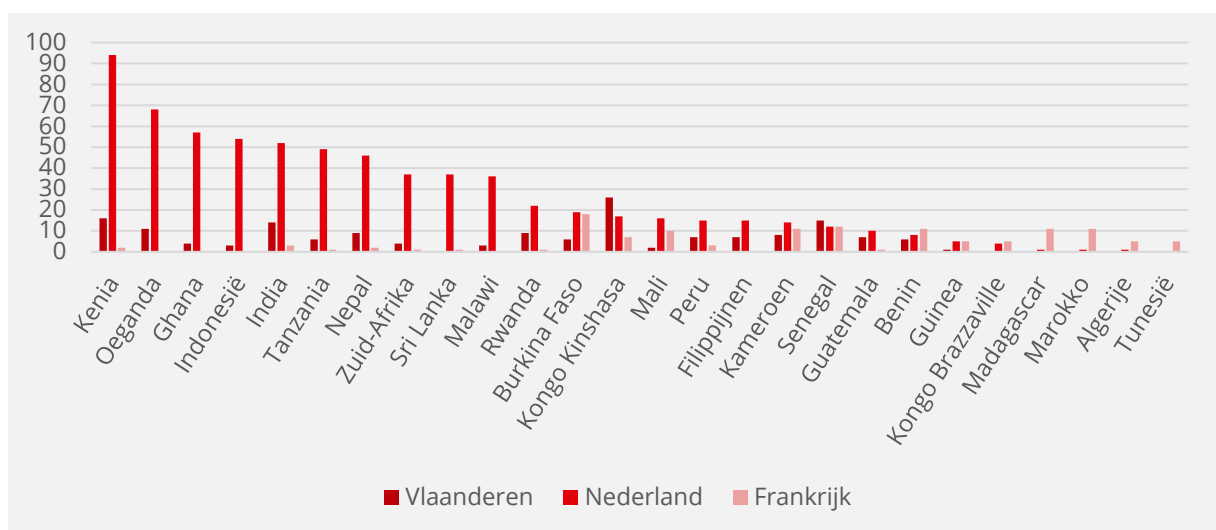
Dit suggereert dat verminderd draagvlak voor ontwikkelingssamenwerking onder Nederlandse burgers ook weerspiegeld zou kunnen worden in het dalende aantal mensen dat een eigen CIGS start. Hoewel een toename van het aantal mensen dat een eigen CIGS start geen expliciete doelstelling is geweest van het draagvlakbeleid in Nederland, Vlaanderen en Frankrijk, zou dit kunnen worden beschouwd als een van de gebieden waarop de sterke betrokkenheid van het publiek bij internationale ontwikkeling wordt opgemerkt. Deze bevinding wordt bevestigd door het feit dat in Vlaanderen en Frankrijk, waar men sterker gelooft in de CIGS als vehikel van draagvlak waardoor zij zeer aanwezig zijn in de publieke sfeer, een toename in de groei van het aantal CIGS werd geobserveerd in de afgelopen vijf jaar. Hoewel het niet mogelijk is een causaal verband aan te tonen, zou dit kunnen worden beschouwd als een weerspiegeling van de wijze waarop de steun voor de CIGS bijdraagt tot het publieke enthousiasme voor ontwikkelingshulp, dat verder tot uiting komt in het aantal mensen dat eigen initiatieven opstart.

5 CIGS in het Globale Zuiden

Deze onderliggende studie was vooral gericht op de identiteit van de CIGS en hun rol en positie in het Globale Noorden. De gegevens stellen ons ook in staat een kort overzicht te geven van de activiteiten die de CIGS ondernemen in het Globale Zuiden. Hierop zal in toekomstig onderzoek dieper worden ingegaan.

5.1 Waar werken CIGS?

Figuur 5.1 toont de tien meest populaire projectlanden van CIGS voor elk van de deelnemende landen. De drie populairste landen voor Nederlandse CIGS zijn Kenia (n=94), Oeganda (n=68) en Ghana (n=57). Vlaamse CIGS zijn vooral te vinden in Congo Kinshasa (n=26), Kenia (n=16) en Senegal (n=15). Burkina Faso (n=18), Senegal (n=12) en Benin / Kameroen / Madagaskar / Marokko (n=11) zijn het populairst onder Franse CIGS.

Figuur 5.1 Top tien projectlanden (absolute aantallen)

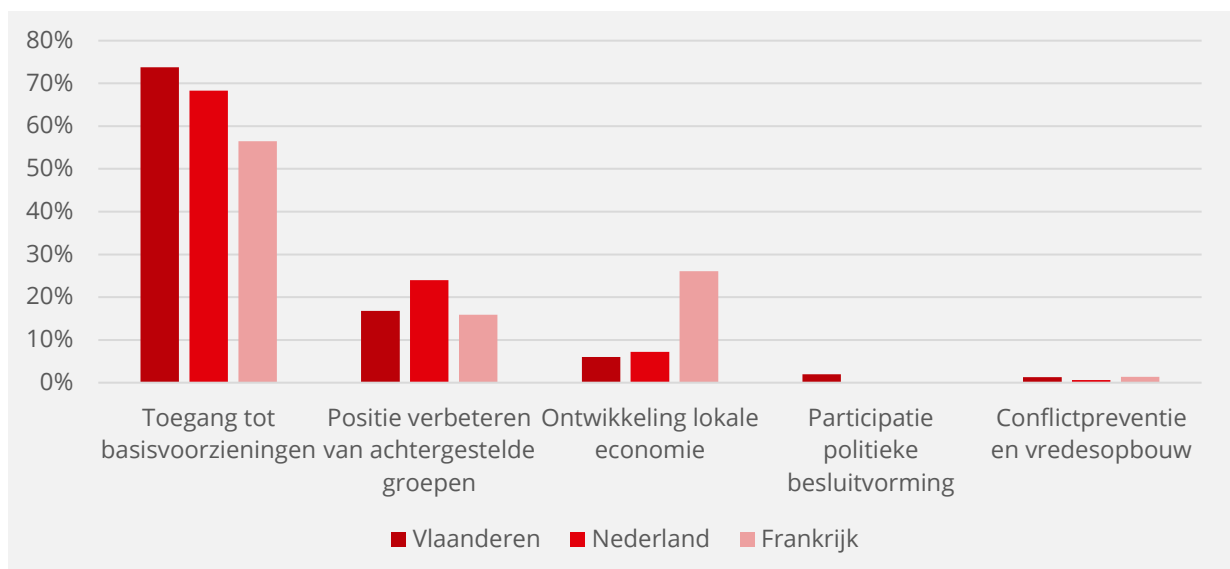
Als we kijken naar de top tien van landen waar CIGS uit Frankrijk, Vlaanderen en Nederland werken, kunnen we vaststellen dat zij zich vooral richten op het Afrikaanse continent: 18 Afrikaanse landen maken deel uit van de top tien van door de CIGS in onze steekproef gekozen bestemmingen. Daarna volgen Azië (vijf landen) en Latijns-Amerika (slechts twee landen).

Interessant is dat Nederlandse CIGS meer gericht lijken te zijn op Engelstalige landen, terwijl Vlaamse en Franse CIGS meestal lijken te kiezen voor Franstalige landen waarmee zij ook een koloniale geschiedenis hebben.

5.2 Wat doen CIGS?

CIGS ondernemen een grote verscheidenheid aan interventies: van het installeren van zonnepanelen tot het opstarten van banken voor gemeenschappen, van het bijstaan van weeshuizen tot het ondersteunen van vredesprocessen. Bij nadere beschouwing van de interventies blijkt echter dat in de drie landen een grote meerderheid van de CIGS (68,3%) wil bijdragen tot directe armoedebestrijding via interventies die de toegang tot basisvoorzieningen beogen te verbeteren (figuur 5.2). Deze maatregelen kunnen worden getypeerd als wat Korten (1987, 1990) omschrijft als "strategieën van de eerste generatie". In deze gevallen reageren CIGS op onmiddellijke, vaak zichtbare en meestal elementaire behoeften. CIGS doen dit vooral op het gebied van onderwijs (80,7%) en gezondheidszorg (52,9%). Uit de resultaten blijkt dat Vlaamse CIGS meer investeren in de toegang tot basisvoorzieningen dan Nederlandse CIGS, die zich meestal ook richten op het verbeteren van de positie van kansarme groepen. Interessant is dat voor de CIGS uit alle drie de landen de aandacht voor deelname aan de politieke besluitvorming en aan activiteiten voor conflictpreventie en vredesopbouw bijna verwaarloosbaar is (zoals blijkt uit figuur 5.2). Tot slot investeren Franse CIGS meer in de ontwikkeling van de lokale economie dan Nederlandse en Vlaamse CIGS.

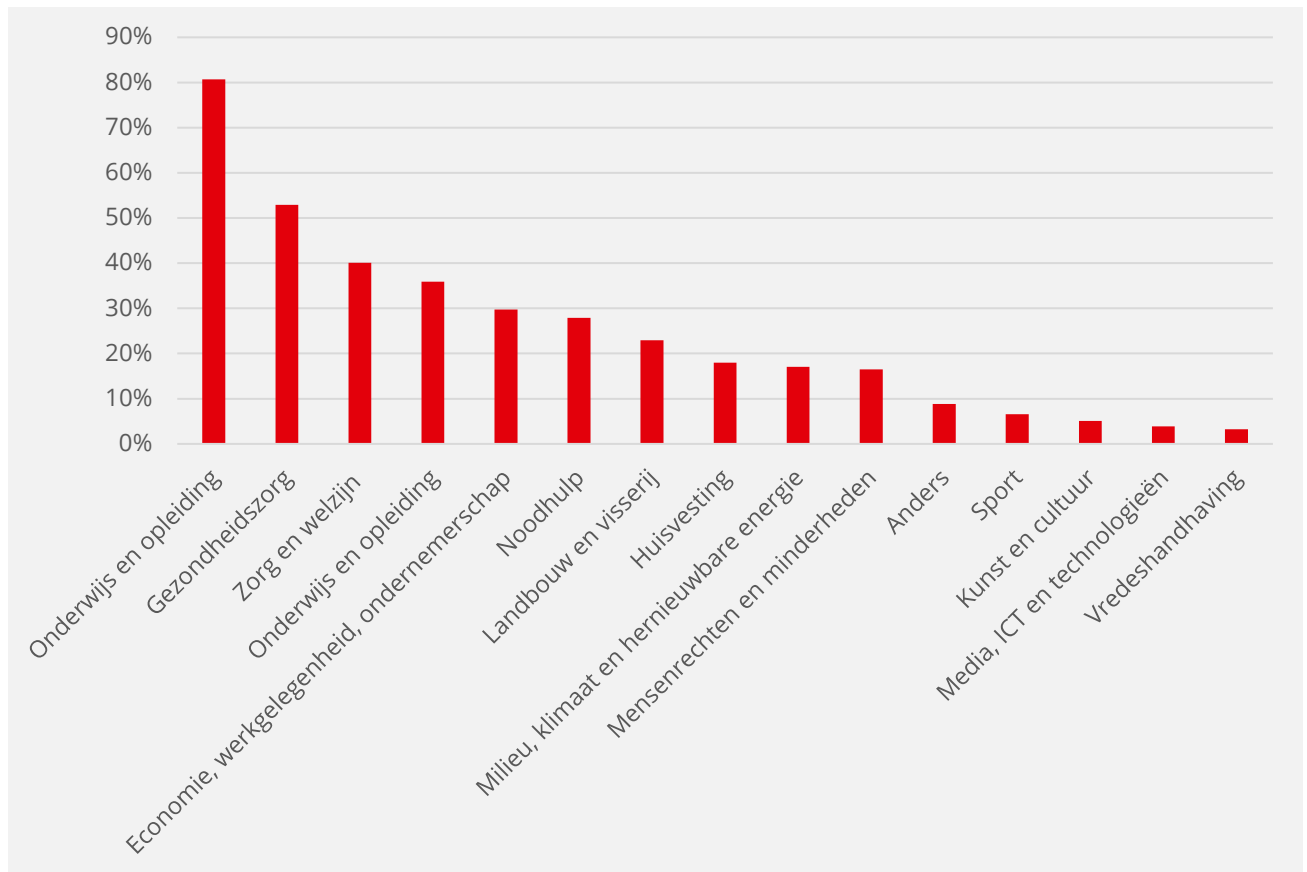
Uit onze gegevens blijkt ook dat CIGS met jonge leden minder investeren in de verbetering van de toegang tot basisdiensten dan CIGS met oudere leden. In plaats daarvan kiezen zij voor een breder scala aan activiteiten (op basis van de in figuur 5.2 vermelde categorisering).

Figuur 5.2 Interventie strategieën (%)

Wanneer we kijken naar het soort activiteiten waarin CIGS investeren (figuur 5.3), zien we een sterke focus op onderwijs, gezondheidszorg en water- en sanitaire voorzieningen. Overeenkomstig figuur 5.2 over interventiestrategieën, zien we dat relatief weinig CIGS activiteiten ondernemen die rechtstreeks gericht zijn

op het bevorderen van politiek bewustzijn of vredesopbouw; de meeste CIGS kiezen eerder voor meer tastbare projecten waarbij de resultaten fysiek kunnen worden waargenomen.

Figuur 5.3 Thematische oriëntatie van de interventies (%)

Net zoals de CIGS reageren op de voorwaarden van sommige donoren om te investeren in activiteiten voor draagvlakversterking, kan een soortgelijke invloed van wensen, voorkeuren en voorwaarden worden vastgesteld wanneer het gaat om ontwikkelingsinterventies. Nogmaals voorzichtig met het aannemen van een causaal verband, valt op dat CIGS die financiering ontvangen van particulieren, bedrijven en scholen eerder geneigd zijn te investeren in toegang tot basisvoorzieningen en minder geneigd zijn te investeren in conflictpreventie, ontwikkeling van de lokale economie en verbetering van de positie van achtergestelde groepen dan CIGS die geen beroep doen op dit soort donoren. Andere voorbeelden zijn dat CIGS die afhankelijk zijn van overheidsfinanciering (nationaal of lokaal) meer investeren in salarissen en de ontwikkeling van lokale organisaties en dat initiatieven die door scholen worden gefinancierd eerder investeren in materiaal, zoals leermiddelen.

6 Positie in het veld: hoe wet- en regelgeving ertoe doet

In dit hoofdstuk willen we de positie van de CIGS op het gebied van internationale ontwikkeling in het Globale Noorden begrijpen door te kijken naar hun interacties met andere, meer 'gevestigde' actoren in het veld, zoals regeringen (nationaal en lokaal) en grotere NGOs, en door de wetten en regels te onderzoeken waaraan de CIGS zich moeten houden. Om een goed inzicht te krijgen in de drie verschillende contexten richt elk van de volgende drie paragrafen zich op één land.

6.1 Nederland

Wij stellen vast dat een grote groep CIGS vrijwel volledig geïsoleerd van de Nederlandse overheid en de NGOs opereert.

"[...] we hebben eigenlijk heel weinig contact met de overheid of ontwikkelingsorganisaties of koepelorganisaties. [...] dat zouden we wel willen, maar het initiatief moet altijd van onze kant komen. Het zal nooit van de overheid komen." (Lid Nederlandse CIGS, focusgroep-discussie)

Verschillende vertegenwoordigers van Nederlandse CIGS gaven aan zich comfortabel te voelen met deze 'buitenstaander'-positie: "Wij zitten helemaal niet te wachten op erkenning van grotere organisaties. Want wij kennen gewoon onze plaats [...]. Dus laten we gewoon ons werk doen op ons niveau" (lid Nederlandse CIGS). Deze deelnemers gaven aan niet te geloven in of te streven naar samenwerking met meer gevestigde NGOs, voornamelijk vanwege hun verschillende visies en benaderingen. Anderen meldden echter dat zij zich niet serieus genomen of erkend voelden door de gevestigde actoren. Deze gevoelens werden vooral gevoed door een gebrek aan (financiële) steun voor kleine initiatieven vanuit de Nederlandse overheid en NGOs (zie de punten 3.3 en 4.2 voor een meer gedetailleerde bespreking), maar ook door het feit dat zij zelden door Nederlandse NGOs werden benaderd voor samenwerkingen.

"Als vrijwilligersorganisatie word je niet altijd serieus genomen. Men denkt: 'zij doen er maar wat bij'. Ze vergissen zich in de gedrevenheid [...] om die dingen onbetaald te doen." (Lid Nederlandse CIGS, focusgroep-discussie)

"Er wordt vaak gezegd: 'het is fijn dat die clubs [CIGS] bestaan'. Maar het systeem waarin het geld ook deels via CIGS loopt... dat beleid bestaat niet meer. Vroeger hadden we dat, maar dat is allemaal weg." (Lid Nederlandse CIGS, focusgroep-discussie)

Het wordt duidelijk dat het ging om een wederzijdse terugtrekking van CIGS en de gevestigde organisaties: De CIGS leggen uit hoe minder financieringsmogelijkheden, een steeds bureaucratischer aanpak en het aandringen op professionalisering hen wegdroeven van de gevestigde organisaties.

NGO-vertegenwoordigers daarentegen noemden dat de focus van de CIGS op dienstverlening in het Globale Zuiden steeds minder aansluit bij de visie en strategie van de NGOs, die zich steeds meer bezighouden met lobbyen en belangenbehartiging (ook op basis van de eisen van het ministerie). Daarnaast richten NGOs zich meer op overstijgende mondiale vraagstukken, zoals klimaat, belastingen, migratie en het brede kader van de SDGs, die doorgaans minder goed aansluiten bij het werk van de CIGS, die zich bezighouden met meer fysieke investeringen zoals bouw, ontwikkeling van infrastructuur en dergelijke (zie punt 5.2 voor een gedetailleerd overzicht). Bovendien beschreven NGO-vertegenwoordigers hoe het streven naar dekolonisatie van de hulp en het promoten van de lokalisatie-agenda heeft geleid tot een tendens onder NGOs om rechtstreeks samen te werken met organisaties in het Globale Zuiden in plaats van initiatieven in het Globale Noorden te ondersteunen.

Terwijl Nederlandse CIGS weinig steun ondervinden van de gevestigde organisaties, staan zij ook onder enorme druk. Volgens Partin, de brancheorganisatie voor CIGS in Nederland, "lijden vrijwilligers onder onnodige overregulering"²⁵ en een "tsunami van regels en voorschriften". Dit begint bij het proces van registratie als CIGS. In tegenstelling tot Frankrijk en Vlaanderen is het in Nederland niet mogelijk voor CIGS om formeel op te treden zonder enige vorm van registratie. De meest toegankelijke en onvermijdelijke stap voor CIGS is inschrijving bij de Kamer van Koophandel. Registratie als "*Stichting*" of "*Vereniging*" wordt gedaan door een notaris en kost ongeveer 350 EUR. Registratie vereist dat de CIGS een doelstelling formuleert, een bestuur vormt en de rollen en functies in de organisatie formaliseert. Het is vrijwel onmogelijk voor CIGS om zonder deze registratie te opereren, en uit onderzoek is gebleken dat bijna alle Nederlandse CIGS zijn geregistreerd bij de Kamer van Koophandel (Kinsbergen, Koch & Troost, 2021).

De volgende stap voor Nederlandse CIGS is de registratie als *Algemeen Nut Beogende Instelling* (ANBI). Een belangrijke reden om zich als ANBI te laten registreren zijn de fiscale voordelen: mensen die aan een ANBI doneren kunnen hun giften aftrekken van hun inkomstenbelasting. Deze stap wordt ook door de meeste CIGS genomen omdat veel institutionele donateurs hierom vragen. Bijna alle CIGS (95%) in onze steekproef hebben deze status. CIGS verkregen de ANBI-status gemiddeld twee jaar na hun eerste activiteit op het gebied van

---

²⁵ <https://partin.nl/stop-onnodige-regeldruk-voor-vrijwilligers-in-besturen-petitie/>

internationale ontwikkeling. Het opstellen van een beleidsplan en de publicatie van een jaarverslag zijn vereisten voor Nederlandse CIGS die zich als Algemeen Nut Beogende Instelling willen laten registreren, wat het hoge percentage CIGS uit onze steekproef verklaart dat 'deze vakjes aanvinkt'.

Bovendien worden CIGS, zodra het initiatief loopt, geconfronteerd met de verplichte²⁶ registratie in het 'Ultimate Beneficial Owner' (UBO) register en met ernstige problemen bij het openen van een bankrekening of het overmaken van geld vanwege het (verwachte) risico op witwassen of financiering van terrorisme. Deze "overregulering" van de sector maakt het steeds moeilijker, en soms zelfs onmogelijk, voor kleine initiatieven om te functioneren, gezien hun vrijwillige en informele karakter²⁷.

6.2 Vlaanderen

Meer dan Nederlandse initiatieven krijgen Vlaamse CIGS steun van gevestigde organisaties zoals lokale overheden.²⁸ Deze steun wordt gedeeltelijk ingegeven door een draagvlak-agenda (zie punt 4.2 voor een gedetailleerde bespreking). Andere door NGOs en lokale overheden genoemde redenen om met CIGS samen te werken of ze te steunen zijn de grote aantallen vrijwilligers die actief zijn in deze kleine initiatieven en gemeentelijke politici die burgers willen steunen in hun activiteiten.

Over het algemeen vinden de Vlaamse CIGS de beschikbare financieringsmogelijkheden voor kleine initiatieven voldoende. Toch liepen de meningen van vertegenwoordigers van CIGS uiteen over de positie van CIGS in het bredere veld van internationale ontwikkeling in Vlaanderen. Sommige deelnemers uitten hun bezorgdheid over een waargenomen verschuiving van verantwoordelijkheden omtrent internationale samenwerking van de provincies naar de gemeenten, aangezien zij vaststelden dat de gemeenten minder budget en tijd hebben om CIGS te ondersteunen dan de provincies. Verschillende deelnemers aan de FGDs waren ook bezorgd over de waargenomen verrechtsing in de Vlaamse politiek, die in verschillende gemeenten al heeft geleid tot minder steun voor CIGS. Een andere deelnemer ervoer echter dat "de provincies de afgelopen jaren de deuren voor CIGS hadden geopend" (lid Vlaamse CIGS, focusgroep-discussie).

De verschillende ervaringen zijn waarschijnlijk toe te schrijven aan het feit dat de overheidsfinanciering voor CIGS in Vlaanderen gedecentraliseerd is en voornamelijk via de provincies en gemeenten loopt. Het bedrag

---

²⁶ Dit is verplicht gesteld om financiële en economische misdrijven te voorkomen, zoals het witwassen van geld, de financiering van terrorisme, belastingfraude en corruptie.

²⁷ Wij presenteren de huidige regelgeving in Nederland. Het beleid kan aan verandering onderhevig zijn.

²⁸ Zie punt 3.3 voor een gedetailleerd overzicht van de inkomstenbronnen.

van (en de voorwaarden voor het verkrijgen van) overheidsfinanciering en -steun voor CIGS verschilt dus aanzienlijk per regio en houdt verband met de politieke stroming en structuren in dat gebied²⁹.

Ondanks de steun waarover de Vlaamse CIGS beschikken, verklaarde de meerderheid van de Vlaamse deelnemers aan de FGDs (60%) meer erkenning van de gevestigde actoren voor hun werk te wensen.

De eerste en belangrijkste reden hiervoor is dat CIGS de (administratieve) eisen van gevestigde actoren, zoals vereisten op het gebied van monitoren en evalueren en aanvraagprocedures voor financiering, als onrealistisch ingewikkeld of belastend beschouwen. Verscheidene respondenten van de FGDs beweerden dat steunorganisaties te veel papierwerk eisen voor kleine subsidies, hetgeen volgens hen een gebrek aan erkenning voor de kleinschalige en vrijwillige aard van CIGS weerspiegelt.

"Wij moeten meer moeite doen om 2000 euro te krijgen dan zij (NGOs) om 4000 euro te krijgen, die ze gewoon krijgen." (Lid Vlaamse CIGS, focusgroep-discussie)

"Het is moeilijk als we voorstellen van duizenden woorden moeten schrijven." (Lid Vlaamse CIGS, focusgroep-discussie)

Wij stellen vast dat veel steunprogramma's en subsidieregelingen voor CIGS bedoeld zijn om de professionalisering van CIGS te stimuleren en de kwaliteit van hun projecten in het Globale Zuiden te verbeteren. Zo merkte 11.11.11³⁰ op dat "versterking van de kwaliteit van projecten in het Globale Zuiden [van CIGS], met de nadruk op duurzaamheid, gelijkwaardig partnerschap en gedeeld eigenaarschap" een van de belangrijkste uitdagingen voor CIGS in de komende tien jaar zou zijn (11.11.11/4de Pijlersteunpunt, 2020). Vertegenwoordigers van steunorganisaties voor CIGS erkenden hoe de focus van gevestigde organisaties op professionalisering en kwaliteitsverbetering kan leiden tot onrealistische eisen voor kleine initiatieven. Zij beschouwden hoge administratieve eisen als problematisch voor diasporaorganisaties in het bijzonder en merkten op dat, hoewel sommige Vlaamse provincies en 11.11.11 aanzienlijke inspanningen leveren om contact te leggen met / steun te verlenen aan CIGS uit de diaspora, de kwestie van de bureaucratie haaks staat op de doelstelling om deze organisaties te ondersteunen.

Om dit probleem tegen te gaan, spraken de vertegenwoordigers van de CIGS de wens uit dat er minder administratieve eisen worden gesteld en dat gevestigde organisaties ondersteuning bieden bij het invullen van papierwerk (bijvoorbeeld bij het aanvragen van financiering).

---

²⁹ Zoals vermeld onder Methodologie, zijn CIGS uit Oost-Vlaanderen en West-Vlaanderen oververtegenwoordigd in de steekproef. Het kleine aantal deelnemers uit andere provincies maakt een uitgebreide vergelijking tussen provincies statistisch onmogelijk. Dit zou kunnen leiden tot een (positieve) vertekening van de bevindingen, aangezien deze provincies momenteel bekend staan als de meest ondersteunende voor CIGS.

³⁰ 11.11.11 is een coalitie van Noord-Zuid gevestigde NGOs, vakbonden, bewegingen en diverse solidariteitsgroepen in Vlaanderen.

Ten tweede bleek uit focusgroep-discussies en interviews met vertegenwoordigers van NGOs dat er in Vlaanderen weinig samenwerking tussen NGOs en CIGS is. Deskundigen schrijven dit vooral toe aan het feit dat NGOs geen overheidsmiddelen ontvangen om subsidies aan CIGS toe te kennen, wat betekent dat steun aan CIGS ten koste gaat van hun eigen programma's. Bijgevolg zien CIGS en NGOs elkaar eerder als concurrenten (voor donoren) dan als (potentiële) partners.

"Ik denk dat de NGOs ons in het begin moesten interpreteren... wat nog lang niet [erkennen] is. 'Ze halen donoren uit onze pool', ik denk dat dat zeker de eerste zorg was van grote organisaties." (Lid Vlaamse CIGS, focusgroep-discussie)

"Zij [NGOs] zien ons als rivalen." (Lid Vlaamse CIGS, focusgroep-discussie).

In de focusgroep-discussies en interviews werd ook verteld over hoe vooroordelen van NGOs ten opzichte van CIGS en vice versa samenwerking in de weg kunnen staan. Net zoals in Nederland meldden sommige Vlaamse CIGS dat zij het gevoel hebben dat NGOs op hen neer kijken of bekritisieren vanwege (verwacht) amateurisme en naïviteit, terwijl zij zelf NGOs veroordeelden vanwege hun overheadkosten en inefficiënte aanpak. Bijgevolg bestaan NGOs en CIGS slechts "naast elkaar" zonder veel interactie of samenwerking. Ondanks deze vooroordelen zou de grote meerderheid van de CIGS meer samenwerking tussen kleine en grote initiatieven en tussen kleine initiatieven onderling op prijs stellen, aangezien dit zou kunnen leiden tot de uitwisseling van kennis en ervaringen en uiteindelijk tot een grotere impact. Bovendien gaven CIGS aan dat ondersteuning bij de uitwisseling van kennis met andere actoren die in dezelfde regio of op hetzelfde ontwikkelingsthema actief zijn ook een manier zou zijn om meer erkenning te krijgen.

Ondanks deze problemen constateerden deskundigen op het gebied van ontwikkelingssamenwerking, een positieve trend met betrekking tot de positie van CIGS in de Vlaamse sector van internationale ontwikkeling. De eerste stap in deze verschuiving was de oprichting van een steunpunt voor CIGS (het 4de Pijlersteunpunt), dat kleine initiatieven voorziet van advies, opleiding, netwerkevenementen en, sinds 2017, beperkte financiering (11.11.11/4de Pijlersteunpunt, 2020). Het steunpunt is geïntegreerd in 11.11.11³¹, waardoor de CIGS binnen de ontwikkelingsgemeenschap een eigen plaats aan tafel hebben gekregen.

"Ik heb wel het gevoel dat er een positieve evolutie aan de gang is. Ik deel de mening dat ik denk dat er niet veel interesse [in CIGS] is vanuit de federale overheid, maar wat ik heb ervaren is dat we met het steunpunt [4de Pijlersteunpunt] wel een koepelorganisatie hebben die veel moeite doet om de vierde pijlers een gezicht en een stem te geven." (Lid Vlaamse CIGS, focusgroep-discussie)

---

³¹ 11.11.11 is een coalitie van Noord-Zuid gevestigde NGOs, vakbonden, bewegingen en diverse solidariteitsgroepen in Vlaanderen.

"Nu staan de derde en de vierde pijler gelijk naast elkaar binnen 11.11.11." (Lid Vlaamse CIGS, focusgroep-discussie).

Bovendien is het Belgische rechtssysteem ontvankelijker voor kleinschalige initiatieven dan het Nederlandse. In Vlaanderen kunnen CIGS zonder registratie of rechtspersoonlijkheid opereren als een "*feitelijke vereniging*". Een feitelijke vereniging is niet verplicht documenten te publiceren of statuten op te stellen. Een derde (33,1%) van de Vlaamse CIGS uit onze steekproef opereerde op deze manier. Dit verklaart ook waarom minder Vlaamse CIGS beleidsplannen hebben of jaarverslagen publiceren. Een andere optie voor Vlaamse CIGS is zich te registreren als vereniging zonder winstoogmerk (66,3%), in het Nederlands een "*Vereniging zonder Winstuitkering*" (VZW) genoemd. Een VZW heeft een eigen rechtspersoonlijkheid die losstaat van die van haar leden.

Een belangrijke reden om het de VZW-status te verkrijgen is dat het organisaties, na enkele jaren ervaring, in staat stelt een certificatie aan te vragen om belastingcertificaten af te geven. Er zijn geen extra kosten verbonden aan de registratie als VZW, behalve die voor de publicatie in het Belgisch Staatsblad, wat ongeveer tussen de 135 euro en 190 euro kost. De CIGS uit onze steekproef verkregen deze status gemiddeld twee jaar na hun eerste activiteit. De VZW-status brengt verschillende verplichtingen met zich mee, zoals de publicatie van een jaarverslag, de organisatie van een jaarlijkse algemene vergadering en de registratie in het Ultimate Beneficial Owner (UBO) register. Een VZW hoeft geen beleidsplan te hebben.

6.3 Frankrijk

De steun die de Franse CIGS krijgen van gevestigde ontwikkelingsactoren (zie punt 3.3) is deels ingegeven door de overtuiging dat de CIGS kunnen bijdragen tot de algemene belangstelling voor en bewustwording van ontwikkelingssamenwerking (zie punt 4.2 voor een gedetailleerde bespreking). Anders dan in Nederland en Vlaanderen, hecht de Franse federale regering ook expliciet waarde aan het werk van de CIGS in het Globale Zuiden. In een oproep tot het indienen van voorstellen erkent het AFD het sterke potentieel van kleine initiatieven om tegemoet te komen aan de behoeften van mensen in het Globale Zuiden. Het nauwe partnerschap met zuidelijke organisaties wordt geacht CIGS in staat te stellen op dit gebied te innoveren en te experimenteren.

Uit onze gegevens blijkt dat de leden van Franse CIGS zich sterk gesteund voelden door gevestigde actoren, met name door lokale overheden, NGOs (bv. La Guilde) en andere netwerk- en ondersteuningsorganisaties (bv. FORIM). Zoals beschreven in hoofdstuk 3 kunnen de Franse CIGS subsidies aanvragen bij lokale overheden en bepaalde NGOs.

"Deze instanties zijn bereid microprojecten zoals het onze te financieren." (lid van de Franse CIGS, focusgroep-discussie).

Net als in Vlaanderen is de Franse overheidssteun voor CIGS gedecentraliseerd en de hoeveelheid steun die beschikbaar is voor kleine initiatieven hangt daarom af van lokale politieke tendensen. In regio's waar de politieke invloed van (extreem) rechts sterker is, zijn lokale overheden terughoudend om sterke banden met Afrikaanse landen te hebben (sleutelinformant, interview). In sommige gevallen is de beschikbare steun voor CIGS ook afhankelijk van de persoonlijke voorkeur van het hoofd van het lokale departement (sleutelinformant, interview).

Volgens een medewerker van een ondersteunende organisatie voor CIGS beschouwt de Franse regering steun aan CIGS als een middel om de SDGs te verwezenlijken, omdat zij van mening is dat kleinere organisaties zoals CIGS regio's in het Globale Zuiden kunnen bereiken die grotere NGOs misschien niet kunnen bereiken. Op lokaal niveau is een deel van de reden om CIGS te steunen het openen van nieuwe markten voor de Franse regering door CIGS te helpen internationaliseren en relaties op te bouwen met andere belanghebbenden. Volgens deze geïnterviewde zou de overheid CIGS ook kunnen steunen om het publiek te laten zien dat zij deel wil uitmaken van de overgang naar een duurzamere en eerlijkere wereld.

In het algemeen gaven de leden van de Franse CIGS vaker aan samen te werken met NGOs dan de Nederlandse en Vlaamse CIGS. Frankrijk is het enige land waar verschillende deelnemers meldden dat zij door NGOs werden benaderd voor samenwerkingen en vice versa. Dit kan gedeeltelijk worden toegeschreven aan een financieringsprogramma van het Agence Française de Développement (AFD), dat partnerschappen tussen grotere en kleinere verenigingen aanmoedigt. In hun oproep tot voorstellen stelt AFD dat zij "de communicatie en samenwerking tussen de kleine initiatieven en de rest van het veld willen bevorderen, gedeeltelijk via deze financiering" (AFD, 2019).

Bovendien staat de wet in Frankrijk, net als in Vlaanderen, burgers toe om zonder enige vorm van registratie een klein, informeel initiatief te starten. Elke groep mensen kan een vereniging oprichten onder de *Association Loi 1901*. Dergelijke verenigingen zijn niet verplicht zich wettelijk te laten verklaren, maar als de vereniging bijvoorbeeld een bankrekening wil openen, lidmaatschapsgeld wil innen of fondsen wil werven, moet zij een *Association Déclarée* worden. Declareren is gratis en kan online. Dit vereist dat leden statuten opstellen en rollen en posities in de organisatie formaliseren, maar het vereist niet dat CIGS beleidsplannen schrijven of jaarverslagen publiceren. Als volgende stap kunnen Franse CIGS worden erkend als organisatie van openbaar nut, in het Frans een *Association reconnue d'utilité publique (ARUP)* genoemd. Om als zodanig te worden erkend, moet aan verschillende voorwaarden worden voldaan, zoals een jaarbudget van minimaal 46.000 euro, ten minste 200 leden, een democratische werkwijze en andere door de vereniging vastgestelde beginselen³². Bijna 25% van de Franse CIGS in onze steekproef hebben de ARUP-status.

---

³² Wij hebben geen informatie gevonden over de kosten van registratie als openbaar nutsbedrijf.

Anderzijds is er in Frankrijk, net als in Vlaanderen, een sterke professionaliseringsagenda en focus op kwaliteitsverbetering van projecten in het Globale Zuiden. Zo stelt het AFD in een oproep tot het indienen van voorstellen dat kleine initiatieven moeten professionaliseren om te kunnen samenwerken en participeren op het gebied van internationale solidariteit. Dit omvat niet alleen het stroomlijnen van procedures, maar ook training en oriëntatie om HR-praktijken te professionaliseren. Een geïnterviewde bevestigt deze bevinding en legt uit dat de vraag van donoren naar competenties en technieken veel groter is dan vroeger omdat donoren steeds meer resultaatgericht zijn geworden in hun projecten (sleutelinformant, interview). Aangezien de meeste CIGS weinig vast personeel hebben en afhankelijk zijn van vrijwilligers, is het voor hen moeilijk om aan deze eisen te voldoen. Tijdens de gesprekken in de focusgroepen waren veel leden van Franse CIGS van mening dat dergelijke veeleisende aanvraag- en rapportageprocedures wijzen op een gebrek aan erkenning voor kleine initiatieven met beperkte capaciteiten. Zij kregen de indruk dat de gevestigde actoren de voorkeur geven aan grootschalige projecten en dat er onvoldoende steun en erkenning is voor nieuwe, kleine en/of informele initiatieven: "we hoeven geen Artsen zonder Grenzen te zijn om dingen te doen. We kunnen ook op ons eigen niveau dingen tot stand brengen" (lid Franse CIGS, focusgroep-discussie, 2022). Een sleutelinformant constateerde ook een verschuiving bij de lokale overheden van microprojecten naar grotere projecten met meerdere belanghebbenden. Hoewel de drempel om een initiatief te starten in Frankrijk dus laag is, zijn de voorwaarden voor financiering vrij complex, waardoor CIGS in het nadeel zijn ten opzichte van grotere NGOs, die gewoonlijk betaald personeel hebben voor het schrijven van financieringsaanvragen.

7 Tot slot: een landentypologie

Hoewel de CIGS in Vlaanderen, Frankrijk en Nederland duidelijk een gemeenschappelijke identiteit hebben die hen onderscheidt van andere, meer gevestigde ontwikkelingsactoren, blijkt uit onze gegevens dat er tussen de landen aanzienlijke en interessante verschillen bestaan wat betreft hun organisatorische kenmerken, hun rol in het Globale Noorden en hun positie in het veld van internationale ontwikkeling. We zien niet alleen verschillen tussen landen, maar ook tussen andere groepen CIGS, bijvoorbeeld tussen CIGS met een diaspora-achtergrond en niet-diaspora CIGS en tussen CIGS met jongere leden en CIGS met oudere leden. In dit laatste hoofdstuk belichten we de belangrijkste verschillen tussen de landen en brengen we de twee belangrijkste verklarende factoren samen.

Tabel 7.1 laat de verschillen tussen de landen op de belangrijkste gebieden zien, en geeft een landentypologie van CIGS.

	Vlaanderen	Nederland	Frankrijk
Identiteit			
(Veranderingen in) aantal CIGS	Aanzienlijke toename, met name van diaspora initiatieven	Aanzienlijke daling	Gestaag toenemend, grootste aandeel diaspora initiatieven
Omvang (budget / aantal leden)	Middelgroot (qua budget en aantal leden)	Grote budgetten, weinig leden	Kleine budgetten, veel leden
Formalisering	Nog steeds informeel, maar druk om te professionaliseren	Meest formele karakter	Nog steeds informeel, maar druk om te professionaliseren

Inkomstenbronnen	Publiek (scholen, lokale overheid)	Particulier (bedrijven, fondsen)	Publiek (NGOs, lokale overheid)
Leden en oprichters	Mannen en vrouwen gelijk vertegenwoordigd Leden van middelbare leeftijd	Minste vrouwelijke leden Leden van middelbare leeftijd	Meeste vrouwelijke oprichters Meeste leden met een migratieachtergrond Jongste leden
Rol in het Globale Noorden			
Motivatie	Sterk gemotiveerd om bij te dragen aan draagvlak internationale ontwikkeling door middel van activiteiten Gestimuleerd door donoren	Minst gemotiveerd om bij te dragen aan publieke steun. Sterke afname van activiteiten ter ondersteuning van draagvlak Hoofdzakelijk gericht op fondsenwerving / aantrekken van vrijwilligers Weinig stimulering door donoren	Sterk gemotiveerd om bij te dragen aan draagvlak voor internationale ontwikkeling door middel van activiteiten Gestimuleerd door donoren
Positie in het veld			
Positie ten opzichte van gevestigde organisaties	Toenadering, belangstelling van de gevestigde orde, maar ook regionale verschillen en druk om te professionaliseren	Sterke scheiding	Vrij nauwe samenwerking, relatief vaak, wordt gestimuleerd, maar ook regionale verschillen en druk om te professionaliseren

Tabel 7.1 Landentypologie van CIGS

Bij de vergelijking van CIGS in de drie landen concluderen wij dat: 1) overheidsbeleid en 2) regelgeving de identiteit, rol en positionering van CIGS sterk beïnvloeden. Zowel de Vlaamse als de Franse context zijn ontvankelijker voor CIGS dan de Nederlandse context.

Ten eerste leiden het beleid op het gebied van wereldburgerschap en de (financiële) steuninstrumenten die daaruit voortvloeien er in Frankrijk en Vlaanderen toe dat CIGS in het Globale Noorden meer activiteiten organiseren die gericht zijn op versterking van het draagvlak voor ontwikkelingssamenwerking. Niet alleen in termen van kwantiteit, maar ook in termen van overtuiging bij de CIGS dat zij hierin een rol te spelen hebben, naast de steun die zij verlenen aan landen in het Globale Zuiden. Dit beleid bevordert de interactie tussen gevestigde ontwikkelingsactoren en CIGS, wat ertoe kan leiden dat er van elkaar wordt geleerd en dat het maatschappelijk middenveld groter en pluriformer wordt. De bijbehorende financieringsinstrumenten brengen echter ook risico's met zich mee in verband met een sterke gerichtheid op "professionalisering" van het werk van de CIGS. Gevestigde actoren zijn geneigd te denken dat de CIGS, waarvan de meeste op vrijwillige basis werken, behoefte hebben aan kwaliteitsverbetering en opleiding, en dat voor hen dezelfde strenge normen moeten gelden als voor hunzelf. Als de unieke identiteit van CIGS onvoldoende wordt erkend, bestaat het gevaar dat de gevestigde actoren de CIGS naar hun eigen beeld vormen, waardoor de CIGS van hen worden weggedrukt of in hun streven worden gedemotiveerd. De situatie in Nederland is hiervan een duidelijke illustratie.

Ten tweede stellen wij vast dat er zowel in Frankrijk als in Vlaanderen een meer ondersteunende (juridische) omgeving bestaat voor het starten en runnen van CIGS. Wetten en regels in Nederland omvatten meer drempels voor het starten en draaiende houden van CIGS, zowel wat bureaucratische vereisten als wat financiële kosten betreft.

Hoewel voorzichtigheid geboden is, zouden beide hierboven besproken contextuele verschillen kunnen bijdragen tot:

- een formeler karakter van de Nederlandse CIGS: hoewel dit een positief effect kan hebben op de wijze waarop de CIGS als ontwikkelingsactoren functioneren (zo kan een beleidsplan leiden tot een meer langetermijnvisie op ontwikkeling), bestaat ook het risico dat de CIGS-leden gedemotiveerd raken.
- de sterke aanwezigheid van de Vlaamse en Franse CIGS in de publieke sfeer, waardoor burgers in deze landen vaker in aanraking komen met internationale ontwikkeling, hetgeen positieve 'spill-over effecten' kan hebben naar internationale solidariteit in bredere zin.
- de afname van het aantal nieuw opgerichte CIGS in Nederland. Terwijl het in Frankrijk en Vlaanderen mogelijk is een CIGS te runnen zonder enige vorm van registratie of betaling, zijn in Nederland meer en duurdere stappen nodig om een CIGS te starten en draaiende te houden.

- o de meer afstandelijke positie van CIGS in de Nederlandse context, in vergelijking met hun tegenhangers in Frankrijk en Vlaanderen. Terwijl er in Nederland minder gelegenheid is voor interactie (bijv. wederzijds leren, toegang tot middelen) dan in Frankrijk en Vlaanderen, zouden sterkere interacties, waarbij professionalisering deel uitmaakt van de strategie van gevestigde ontwikkelingsorganisaties, de identiteit van de CIGS kunnen veranderen en de motivatie van de CIGS-leden kunnen beïnvloeden.

Wij vinden niet alleen verschillen tussen landen, maar ook binnen groepen CIGS. Ten eerste vinden wij dat diaspora-organisaties meer vrouwelijke leden hebben, meer tijd investeren in hun werk voor de CIGS (alleen bij Nederlandse initiatieven) en over kleinere budgetten beschikken.

CIGS met jongere leden zijn het meest gemotiveerd door ontevredenheid over gevestigde organisaties, zij hebben de meeste betaalde leden maar minder leden in totaal, zij hebben lagere budgetten, zij hebben sterkere banden met bedrijven (behalve in Vlaanderen), ondernemen een breder scala aan interventies en hechten minder belang aan het bijdragen aan draagvlak. Deze bevindingen suggereren dat de jongere generatie wellicht een meer ondernemende aanpak heeft bij het runnen van een initiatief dan de oudere generaties.

In het algemeen kunnen zowel (een deel van) de landenverschillen die wij constateren als de veranderingen die het afgelopen decennium in Nederland hebben plaatsgevonden, voorzichtig in verband worden gebracht met verschillen in beleid enerzijds en regels, voorschriften en wetten anderzijds. Daarom bieden de bevindingen van onze studie beleidsmakers in verschillende landen waardevolle inzichten voor een toekomstgerichte beleidsvorming. De sterke focus in Nederland in het verleden op professionalisering heeft uiteindelijk een deel van de CIGS weggeduwd van de ondersteunende organisatie. Is de huidige Nederlandse situatie het voorland van Frankrijk en Vlaanderen, waar momenteel vergelijkbare trends te bespeuren zijn? Zullen veranderingen in het politieke tij in Vlaanderen de positie van de CIGS beïnvloeden? En wordt dit als een probleem beschouwd of niet? En is het huidige beleid en het bijbehorende steunsysteem in Frankrijk en Vlaanderen een inspiratiebron voor hoe het er voor beleidsmakers in Nederland uit zou kunnen zien? Beleidsmakers kunnen de contrasterende bevindingen van de verschillende landen in hun voordeel gebruiken. Bovendien suggereren onze gegevens dat kenmerken zoals het hebben van een diaspora-achtergrond en de leeftijd van oprichters en leden van invloed zijn op de identiteit van CIGS en deze verschillen lijken belangrijk om in overweging te nemen bij de beleidsvorming en het ontwerp van steuninstrumenten.

Referenties

Bleich, E., (2001). Race Policy in France. Brookings education. URL: <https://www.brookings.edu/articles/race-policy-in-france/>

Develtere, P., & De Bruyn, T. (2009). The emergence of a fourth pillar in development aid. *Development in Practice*, 19(7), 912–922. <https://doi.org/10.1080/0961452090312237>

Kinsbergen, S., & Schulpen, L. (2010). The anatomy of the private initiative: The results of five years of research into private initiatives in the field of development cooperation. Centre for International Development Issues Nijmegen (CIDIN), Radboud University Nijmegen.

Kinsbergen, S. (2014). Behind the pictures: Understanding private development initiatives (Doctoral dissertation, Radboud University).

Kinsbergen, S., Koch, D. J., & Troost, J. (2020). Limits to growth: Explaining the boundaries of financial expansion of small-scale development initiatives. *Unfold Private Development Initiatives – working paper series, number II*. Radboud University Nijmegen.

Kinsbergen, S., Koch, D. J., Plaisier, C., & Schulpen, L. (2021). Long-lasting, but not transformative. An ex-post sustainability study of development interventions of private development initiatives. *The European Journal of Development Research*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1057/s41287-020-00346-0>

Kinsbergen, S., & Molthof, M. (2022). The rise and fall of government support for small-scale voluntary development organizations—and their remarkable resilience. *Development Policy Review*, 40. <https://doi.org/10.1111/dpr.12559>

Richey, Lisa A. and Ponte, S. (2014) New actors and alliances in development, *Third World Quarterly*, 35:1, 1-21, DOI: 10.1080/01436597.2014.868979

Mevis, J. (2016). Een snapshot van de 4de pijler in Vlaanderen. 11.11.11/4de Pijlersteunpunt’.

Schnable, A. and Appe, S. (2019). Don't reinvent the wheel: possibilities for and limits to building capacity of grassroots international NGOs. *Third World Quarterly*, 40 (10):

Pollet, I., Habraken, R., Schulpen, L., Huyse, H., (2014). The Accidental Aid Worker: A Mapping of Citizen Initiatives for Global Solidarity in Europe. Center for International Development Issues, Nijmegen.

Pollet, I. (2017). Between Engagement and Reluctance: Governments' Stand Towards Citizen Initiatives, 44(2):

AFD (2019). Appel à initiatives, Plateforme des microprojets. Accompagnement et soutien aux micro-projets de solidarité internationale.

Wilde Ganzen Foundation (2022). Voorwaarden voor de samenwerking.

Bijlagen

Bijlage A

A.1 Lijst van geïnterviewden

Nederland

1. Vertegenwoordiger van het Nederlandse ministerie van Buitenlandse Zaken, oktober 2021
2. Voormalig werknemer Nederlandse NGO, oktober 2021
3. Lid Nederlandse NGO, november 2021
4. Voormalig lid van een Nederlandse organisatie voor kennis en advies over mondiaal burgerschap en internationale samenwerking, november 2021
5. Voormalig lid van een Nederlandse organisatie voor kennis en advies over mondiaal burgerschap en internationale samenwerking, november 2021
6. Voormalig lid Nederlandse NGO, november 2021
7. Lid Nederlandse NGO, november 2021
8. Voormalig lid van Nederlandse NGO, november 2021
9. Lid Nederlandse NGO, november 2021
10. Voormalig lid van een partnerschap van ondersteunende organisaties voor CIGS, november 2021

Vlaanderen

1. Lid van een Vlaamse NGO, november 2021
2. Lid van een Vlaamse NGO, december 2021
3. Lid van een ondersteunende organisatie voor CIGS, december 2021
4. Gedeputeerde van de provincie West-Vlaanderen, december 2021
5. Groepsinterview met vier vertegenwoordigers van de Vlaamse provincies, december 2021

Frankrijk

1. Lid van een ondersteunende organisatie voor CIGS, februari 2022
2. Lid van een lokaal netwerk voor internationale ontwikkelingssamenwerking in Noord-Frankrijk, mei 2022

A.2 Lijst van organisaties die de vragenlijst hebben verspreid

Nederland

Radboud Universiteit (eigen database)

Wilde Ganzen Stichting

Vastenactie

Partin

Vlaanderen

Provincie West-Vlaanderen

Provincie Oost-Vlaanderen

11.11.11/4de Pijlersteunpunt

Verscheidene Vlaamse gemeenten en steden

Frankrijk

La Guilde

Heel Europa

EUDiF

Bijlage B Stellingen focusgroep-discussies**Deel A: Zuiden in de wereld**

Stelling 1: Zonder de steun van de CIGS zouden veel lokale organisaties en gemeenschappen verstoken zijn van hulp.

Verklaring 2: Van de CIGS kan niet worden verwacht dat zij bijdragen aan systemische verandering.

Deel B: Mondiaal Noorden

Stelling 1: CIGS moeten de bijdrage aan kennisoverdracht, bewustmaking en mobilisatie van de bevolking in termen van internationale solidariteit als een van hun kerntaken beschouwen.

Deel C: Positie in het veld

Stelling 1: CIGS krijgen onvoldoende erkenning van andere actoren zoals de overheid en grotere ontwikkelingsorganisaties of overkoepelende organisaties.

Stelling 2: CIGS werken te weinig samen met andere actoren uit het Globale Noorden.